

Psykolog

Ges ut av Sveriges Psykologförbund

TIDNINGEN
#3 2023

NYHETER

Psykologer testar
behandling på
gängkriminella

TEMA

Utmanarna
till DSM

FORSKNING

Riskerna vid
försenad språk-
utveckling

115

PSYKOLOGER
INOM PRIMÄR-
VÅRDEN SAMLADES
I GÖTEBORG

»Hur minnen
analyseras
i rätten är
hjäpnadsväckande
outvecklat«

**JULIA KORKMAN TAR PLATS
I SVENSKA DOMSTOLAR**

KIND CENTER OF NEURODEVELOPMENTAL DISORDERS AT KAROLINSKA INSTITUTET

Kurser i SKOLKONTAKT anordnas på KIND

Nyhet!

SKOLKONTAKT

Social färdighetsträning i grupp för elever med autism eller autismliknande svårigheter i sociala situationer

Allt fler ungdomar får diagnosen autism eller står i kö för en utredning och har svårt med sociala samspelssituationer i skolan. För att hjälpa dessa elever har SKOLKONTAKT tagits fram av Christina Coco, Anna Fridell, Anna Borg och Sven Bölte på KIND, Center of Neurodevelopmental Disorders at Karolinska Institutet.

SKOLKONTAKT är ett manualbaserat program med tydliga riktlinjer för utförande och är avsett att användas från årskurs 8 och på gymnasiet. Det har sitt ursprung i KONTAKT, social färdighetsträning i grupp för barn och ungdomar som används i kliniska sammanhang.

Grupptränare i SKOLKONTAKT kan vara lärare, specialpedagoger, fritidspedagoger eller personal från elevhälsan som till exempel kan handledas av skolpsykolog.

Välkommen till ett kostnadsfritt webinar om SKOLKONTAKT som hålls av Christina Coco kl. 12 tisdag 9 maj 2023.

Anmälan till webinarret och mer information om SKOLKONTAKT hittar du på www.hogrefe.se.

»Säkerheten blir allt mer aktuell.«
Sidan 8

BILD KENTENG

Innehåll #3 2023

Intro > 4

Psykologer i media och psykologen med öronproppar.

Nyheter > 8

De gängkriminella fyller SiS-hemmen. Vården varierar högst betänkligt, men på ungdomshemmet i Ljungbacken har psykologerna en plan.

Bortom DSM >12

TEMA. Diagnosmanualen blir allt tjockare och kritikerna hävdar att den förbiser samsjukligheten. Därför snickras det på nya modeller.

Utblick > 19

Professor i blåsväder och hur bra är egentligen homosexuella på att avgöra omgivningens sexuella preferenser.

»Ciggen stärker relationen.«

Minnesmästaren >20

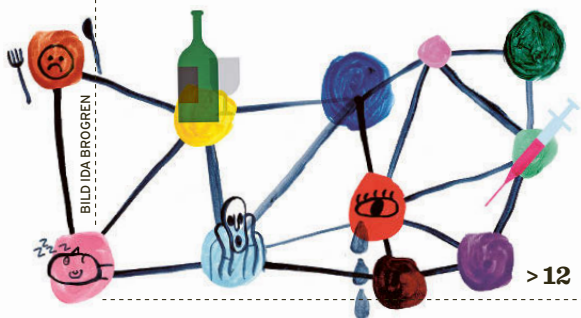
MÖTET. Finlandssvenska Julia Korkman stöttar svenska domstolar för att värdera vittnesmålets trovärdighet. Hon är inte helt imponerad av det svenska systemet.

Forskarintervjun > 32

Mia Maurer disputerar på en modell för personlig utveckling hos ungdomar.

Konferensen > 34

»Vi kunde ha varit dubbelt så många här.«
Rapport från primärvårdpsykologernas träff.

Välj den sämsta arbetsmiljön

MINNS NI DE HEMLÖSA ungdomarna från Marocko? De hade vuxit upp på gatorna i Tanger och Casablanca. Likt bespottade vildhundar tog de till flykten och några tusen hamnade i Sverige.

Lås in, kasta ut, ylade folket. Staten lyssnade och läste in på ungdomshem, vilket »fungerade« eftersom marockanerna lämnade vår breddgrad. Men myndigheterna hann knappt andas ut. Kriget i Syrien utlöste en enorm flyktingström. Människosmugglarna jublade och styrde upp mardrömsresor över Medelhavet. En enkelbiljett för en hazar i en afghansk by, hela vägen in i

Europa, rasade till 30 000 kr. Den summan kunde många familjer låna ihop, med målet att tonårningen skulle få ett drägligt liv och skicka hem pengar.

Av de tiotusentals ensamkommande var några på glid redan i hemlandet och i Sverige blev det inte lättare.

De fyllde SiS ungdomshem, från norr till söder. Även denna grupp är i dag försvunnen. I stället har en ny grupp kommit att fylla ungdomshemmen – de gängkriminella. En etablerad men förenklad benämning. Vi kan lika gärna kalla dem tonårningar med driv och psykiatriska diagnoser, som i en förfört med dystra framtidsutsikter leder till droger och kriminalitet, med inlåsning på SiS ungdomshem som följd.

Hur ungdomshemmen fungerar kan man ana när generaldirektören, gemensamt med fackförbunden, radat upp alla problem i en debattartikel i Svenska Dagbladet, som att psykologer inte vill jobba där. Fast några vill faktiskt det, och de är värda all heder. Psykologtidningen besökte Ljungbacken för att ta reda på vad psykologerna kan bidra med.

Chefredaktör
lennart.kriisa@psykologtidningen.se

BILD MEMES FÖR PSYKOLOGER

Insändare

»Värna vår profession«

Vi önskar att Psykologförbundet värnar professionen och är tydligt med att det enbart är psykologer som ska administrera

psykologiska test. WAIS-IV får inköpas och hanteras av legitimerad

psykolog. Att låta andra ta del av testet bryter mot testsekretessen i offentlighets- och sekretesslagen.

WAIS-IV är normerat under förutsättningarna att det utförs av psykolog. De enda som har kompetens att utföra en WAIS-testning på ett patientsäkert sätt är psykologer.

/Riksstyrelsen i Sveriges Neuropsykologers förening

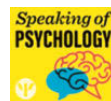
»Vi är eniga«

Mot slutet av texten ger jag ett uttalat starkt argument till varför det inte bör vara någon annan än en psykolog som testar. Men texten svarade inte på frågan »har psykologer bäst kompetens att genomföra testningar«, utan om det är tillåtet enligt att lag någon annan än psykolog testar. Det ni skriver om kompetens håller jag med om.

/Martin Björklind, professionsstrateg Sveriges Psykologförbunds kansli

Redaktionen tipsar

PODD. Det som pågår i USA hamnar förr eller senare här. Och den senaste larmrapporten från amerikanska myndigheter (CDC) visar att var tredje tonårstjej i USA allvarligt har övervägt självmord. Varannan tonårstjej berättar om

en ständig känsla av ledsamhet och hopplöshet. Vad ligger bakom denna hälsokris? Hur mycket kan sociala medier beskyllas? Det amerikanska psykologförbundets podd, Speaking of Psychology, samtalar med psykologen Kathleen Ethier, som tagit fram rapporten. /LK

Rättelse

I Psykologtidningen nr 2 2023 publicerades en text om boken *Barn med autism*. Korrekt titel för Oscar Strömberg är legitimerad logoped och certifierad beteendeanalytiker (BCBA).

Hör av er!

Mejla till:
redaktionen
[@psykologtidningen.se](mailto:redaktionen@psykologtidningen.se)

Vi förbehåller oss rätten att redigera insänt material.

Stafetten: Kitty Bourghardt-Sandberg om #2 2023

Jag läste artikeln »Terapi vid pedofili« med stort intresse. Att arbeta som psykolog innebär som bekant att arbeta med känslor, tankar och beteenden som av samhället i stort kan betraktas som avvikande och skamliga. I vissa fall, som beskrivet i artikeln, handlar det om känslor, tankar och beteenden som av samhället i stort uppfattas som rent av vidriga och oförlåtliga. Dessa fall sätter stor press på psykologen. Empati och strävan efter god vård skall vägas mot, och/eller samspele med, samhällsrepresentation, juridik, etik och moral. Därtill har psykologen ofrånkomligen sina personliga erfarenheter och åsikter, som ytterligare kan försvåra arbetet. Jag uppfattar att det finns en missuppfattning kring »den gode psykologen« som någon som i alla lägen måste kunna förstå sin patient för att kunna göra ett gott jobb. Jag tror snarare att »den gode psykologen« är den som ibland vågar erkänna oförståelse, men trots detta strävar efter att göra sitt allra bästa i sitt arbete.

Psykologtidningen #2/2023

Kitty Bourghardt-Sandberg arbetar på Bnp och lämnar över stafettpinnen till William Tellstedt som arbetar inom företagshälsovården.

»Öronproppar är det första man får här«

Vad händer i dag?

– På morgonen träffar jag en grupp chefer som vill utveckla sina team, sen kör jag ett ledarlett styrkepass. Försvarsmakten är noga med att även civilanställda har ett högt fysiskt stridsvärde så vi tränar på arbetstid tre gånger i veckan. Efter lunch sitter jag med på ett rehabmöte, en medarbetare som är sjukskriven för utmattnings. Innan jag slutar har jag samtal med en värnpliktig.

Känslan på väg till jobbet?

– Jag ser fram emot vad dagen ska innehålla för det är så varierat. Vi jobbar i en skarp verksamhet, det är inte säkert att min dag blir som det var tänkt. Flottiljen ligger fantastiskt vackert vid Väneren, vi har egen badstrand. Men mitt ute i ingenstans.

Dagens höjdpunkt?

– När vi samlas på morgonen i fikarummet. Pratar över en kopp kaffe och har en kort avstämning. Jag börjar kvart över sju. Det finns en tradition att dra i gång tidigt vilket funkar bra för mig, jag är morgonpig som person.

Utanför ditt fönster?

– Det är som ett litet bysamhälle. Förr i tiden ännu mer, då fanns frisör och sådana funktioner innanför grindarna. De värnpliktiga bor här på logementen.

Ser du flygplanen?

– Både hör och ser, landningsbanan ligger strax bredvid. Öronproppar är det första man får när man börjar här. Det är hög ljudnivå när ett JAS-plan flyger in.

NÄMN: Malin Hätting

ÅLDER: 43 år.

JOBB: Psykolog på Försvarshälsan
UNIFORM: När hon ger sig ut i skogarna, för krisstöd till värnpliktiga.

»Väldigt tråkigt om den här typen av tester parasiterar på personer som lider av hälsoångest.«

ERLAND AXELSSON, psykolog som forskar om hälsoångest på Karolinska institutet, om Neko Health, Spotify-grundaren Daniel Eks nya bolag, som erbjuder helkroppsscanning (Örnsköldsviks Allehanda/TT).

»Patienten känner sig missförstådd, blir frustrerad och det blir vården också.«

DANIEL MAROTI om oförklarliga kroppsliga symtom och vad som kan göras för denna patientgrupp (Forskning.se).

»Jag har legat på köksgolvet efter havererade middagar och undrat om hon ska dö, och kände att avståndet mellan psykolog och mamma blir för långt.«

ANNA BENNICH berättar om sin kommande bok om dotterns anorexi och att hon främst skriver som mamma, inte som psykolog (Smålands-Posten).

Fyra psykologer i Aftonbladet om hur de hanterar egen oro och ångest.

SOFIA VIOTTI:

»Jag använder mig av ett självmedkännande förhållningssätt, vilket innebär att jag lyssnar in mig själv och mina känslor, är förstående till det jag upplever och sedan frågar mig vad jag behöver och hur jag kan hjälpa mig själv.«

REYHANEH AHANGARAN:

»Jag försöker påminna mig själv om att allt förändras, att känslor kan vara som en våg som slår in över en och sen också drar sig undan. Ibland fungerar det, ibland behöver jag höra det från någon annan.«

AGNES MELLSTRAND:

»Ett konkret knep är att inte dra mig undan utan att vara nära de personer som jag är trygg med. Jag mår också bättre av att arbeta, ha rutiner och att fokusera på mina klienter och på så vis få pausa från mina egna bekymmer som tynger mig.«

TANJA SUHININA:

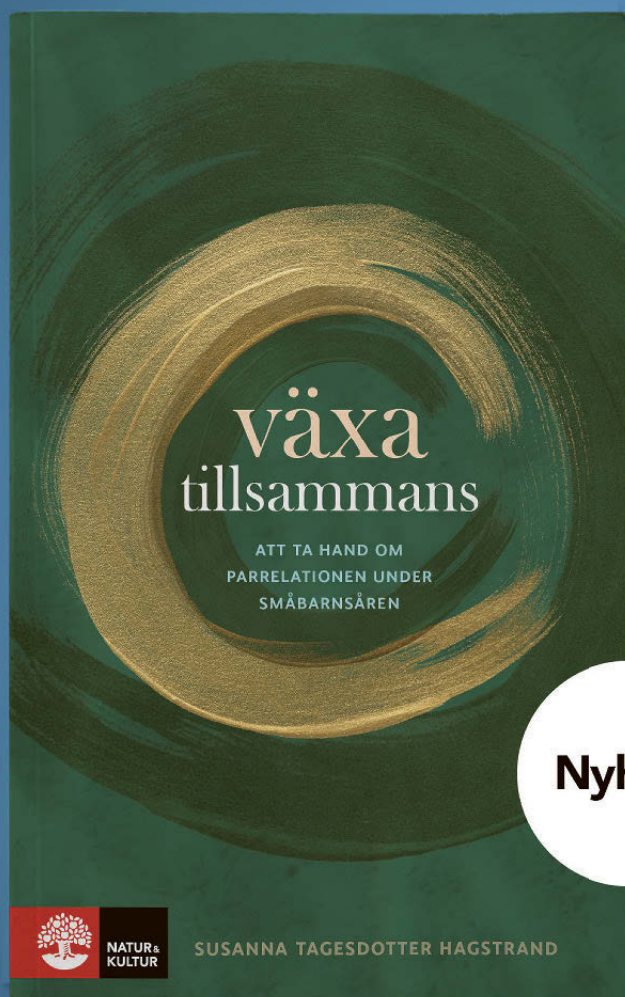
»Jag konstaterar att det är lågt just nu och så rullar jag på med mitt liv. Om det inte finns något problem att lösa.«

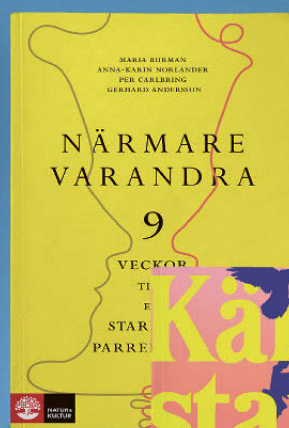
BILD DAN TILERT

Kom närmare

Att vara i en relation är fantastiskt ... också.
Men ibland fastnar vi i mönster som vi kan behöva
lite hjälp att ta oss ur. Tur då att det finns hjälp att få.
För att komma närmare.

Nyhet!

PSYKOLOGERNAS UPPDRAG:

Hitta rätt behandling för gängkriminella

Kriminalitet och missbruk är de vanligaste orsakerna till att ungdomar placeras på ungdomshem inom SiS.

Nu tänker psykologer ta reda vilka behandlingar som fungerar.

– Återfallsrisken är hög, väldigt hög, säger Sofia Boman, psykolog och chef för Ljungbackens ungdomshem utanför Uddevalla.

Text: Lennart Kriisa Foto: Kent Eng

En basketplan med ett flyktsäkert stängsel sticker ut bland byggnaderna. En bit bort står ett pingisbord, även det inhägnat av ett finmaskigt stängsel. I övrigt skulle det kunna vara vilken bebyggelse som helst, kanske ett kollo. Men här har ungdomarna förlorat sin frihet. Deras tillvaro bedömdes vara destruktiv med missbruk eller kriminalitet. Totalt placeras tusen ungdomar inom SiS varje år. På Ljungbacken finns 47 pojkar i åldern 16-20 år.

– Om vi har fullbelagt? Absolut. Så fort en ungdom lämnar kommer en ny hit, säger Sofia Boman, psykolog och tillförordnad institutionschef.

Hon har lång erfarenhet inom kriminalvården och fick tjänsten som biträdande institutionschef i oktober förra året. Ansvaret skulle snart utökas. Den ordinarie chefen, som är polis i botten, behövde ta över ledningen för Bärby ungdomshem utanför Uppsala. Där hade en rad missförhållanden uppdragats, bland annat hade en vikarie

i personalen fått sys med 18 stygn i ansiktet. Personalen hade i sin tur kallat de intagna för horungar och terrorister.

Verksamheten hotades med vite om det inte blev bättre.

Sofia Boman blev då chef för hela Ljungbacken, som också haft sina rubriker med bland annat en väpnad fritagning.

– Jag gillar arbetsplatser med utmaningar, säger hon och leder oss in i den standardiserade byggnad som uppfördes av SiS under 2019.

I entrén är sinnesrobönen målad på väggen, men den ska bara uppfattas som ett allmänt budskap. Här sker ingen tolvstegsbehandling. Hittills har ungdomarna kunnat få återfallsprevention och motiverande samtal för att komma till rätta med missbruk. Sedan i höstas finns ytterligare en behandling, A-CRA. Den erbjuds inom ett forskningsprojekt på Karolinska institutet, där syftet är att ta reda på om behand-

»Intresset är oväntat stort. Ungdomarna uppskattar flexibiliteten i behandlingen.«

UNGDOMARNAS EGNA ÖNSKEMÅL

Av pojkarna inskrivna på SiS svarade 96 procent att de »inte alls« önskar hjälp för alkoholproblem. För narkotikaproblem svarade 71 procent av pojkarna att de »inte alls« önskar hjälp.

Källa: Ungdomar intagna på SiS särskilda ungdomshem under 2020.

lingen har evidens inom SiS. Ljungbacken är ett av fem ungdomshem som ingår i studien.

– Intresset är oväntat stort.

Ungdomarna uppskattar flexibiliteten i behandlingen, säger Lisa Lidström, psykolog och ansvarig för A-CRA-projektet på Ljungbacken.

Hon ska berätta mer när vi har fått besöka ett rum för »vård i enskildhet«, som tillfälligt står tomt.

De flesta av ungdomarna inom SiS har en psykiatrisk diagnos. Några får problem i det sociala samspelet och behöver skyddas. De blir då isolerade med eget rum och dusch utanför en avdelning. Från rummet kan ungdomen kliva ut i en flyktsäker rastbur.

Sofia Boman berättar att skälen kan vara olika. En transperson behövde till exempel skydd från de andra ungdomarna under större delen av sin vistelse. Det kan också handla om autism eller psykosutveckling.

– Men de ska förstås ha personal närvarande hela tiden. Isolering är påfrestande, säger Sofia Boman.

Psykologerna Sofia Boman, Lisa Lidström och Oscar Rahm svarar alla bestämt nej på frågan om de överväger att lämna SiS.

När hon blev chef på Ljungbacken hade fem ungdomar vård i enskildhet. Sofia Boman tyckte inte att det var en bra lösning, flera av dem var inte ens utredda av psykiatrin. Sofia Boman såg därför till att Ljungbacken fick komma med i projektet »integrerad vård«, ett regeringsuppdrag med syftet att pröva former för samverkan med Bup.

Psykologen Oscar Rahm är delprojektledare inom Västra Götalandsregionen. Normalt har han sin arbetsplats på ungdomshemmet Margretelund i Lidköping, men i dag är han på besök på Ljungbacken.

– Ungdomar med psykiatriska vårdbehov har rätt till specialistvård, även om de placeras inom SiS. Med rätt vård ökar dessutom möj-

ligheterna att bryta den destruktiva livsstilen, säger han.

Projektet fokuserar på placerade ungdomar med de största psykiatriska behoven. Inte sällan har de flyttats från sina hemregioner och därmed förlorat den eventuella vård de fått inom Bup. En konsultläkare kommer ut till ungdomshemmet en gång i veckan och förskriver läkemedel, mycket mer än så hinns inte med. För Oscar Rahm är det uppenbart att samver-

Delar av ungdomshemmet är bakom stängsel. Hösten 2021 skedde en väpnad fritagning.

kan med öppenvården inom Bup behöver byggas ut för många fler än de som projektet når i dag.

Tack vare projektet kommer ett mobilt Bup-team på besök en gång i veckan till Ljungbacken. I teamet ingår en läkare, en psykolog och en socionom. Från ungdomshemmets sida ingår psykolog, sjuksköterska och behandlingssekreterare.

Hur SiS-psykologen och Bup-psykologen ska fördela ansvaret är inte helt tydligt.

– Det är sådant vi behöver ta reda på, säger Oscar Rahm och tillägger att ungdomshemmen skiljer sig åt. På vissa erbjuds psykologisk behandling, på andra ges bara stödsamtal. Att SiS har svårt att rekrytera psykologer gör inte saken lättare. Oscar Rahm tror att orsakerna är flera.

– Medias rapportering om missförhållanden inom SiS, som ofta är befogad, minskar säkert intresset. Sedan ligger ungdomshemmen ofta illa till rent geografiskt. I min hemstad Lidköping finns många arbetsgivare som konkurrerar om psykologerna, men jag vill inte ha något annat jobb. Jag längtar tillbaka till ungdomarna på Margretelund, men nu satsar jag på det här projektet, säger han.

Oscar Rahm tycker att perspektivet ofta blir fel när det talas om SiS misslyckande, att tre av fyra ungdomar återkommer efter sin första placering.

– Ungdomshemmen är en del av vårdkedjan. Många kommer att behöva kontakt med vård och socialtjänst under lång tid, säger han.

Sofia Boman leder oss ut från huset mot byggnaden där personalen håller till. Som chef har hon två grupper att väma om, både

»Det här är inte en bra lösning«, säger Sofia Boman i rummet för ungdom som vårdas i enskildhet.

ungdomarna och personalen. På ungdomshemmet där hon arbetade tidigare blev en i personalen »nästan ihjälslagen«.

– I takt med att andelen gängkriminella inom SiS har ökat har säkerheten blivit mer aktuell, säger hon och får medhåll av både Oscar Rahm och Lisa Lidström.

Oscar Rahm berättar att när han började inom SiS under 2015, då var många av de intagna från Marocko, där de vuxit upp som gatubarn. Hur de hamnade i Sverige vet ingen riktigt, inte heller varför de försvann. Sedan kom flyktingkrisen och under en period var många ensamkommande. Nu är de flesta födda i Sverige. Bakom sig har de skolmisslyckanden och trassliga familjerelationer. Med psykiatriska diagnoser har de hamnat i såväl missbruk som kriminalitet.

För att bryta beroendet av droger

FAKTA ACR-A

Individuell behandling grundad i beteendeanalys som pågår i tolv till fjorton veckovisa sessioner. Behandlingen skräddarsys utifrån ungdomens mål och funktionella analyser. Bland annat ingår arbete med vårdnadshavare, öka prosociala aktiviteter, systematisk uppmuntran och att träna kommunikationsfärdigheter. Totalt ska 220 ungdomar inom SiS ingå i studien som ska vara klar under 2025. Forskarna kommer även undersöka om A-CRA påverkar kriminalitet.

Källa: Ida Mälarstig, KI.

Rastbur för ungdom som behöver vårdas i enskildhet.

används i dag flera behandlingar. Men ingen vet om behandlingarna fungerar i den läsbara miljön inom SiS. En forskargrupp på Karolinska institutet ska därför undersöka om metoden A-CRA har vetenskapligt stöd. Metoden bygger på kbt och har funnits i USA sedan slutet av 1990-talet. Målet är en livsstilsförändring: ut med knarket och in med drogfria aktiviteter.

På Ljungbacken har 17 ungdomar tackat ja till att ingå i studien.

Lisa Lidström är överraskad att så många ville delta.

– De vill verkligen bli av med sitt missbruk, särskilt bensodiazepiner och tramadol, säger hon.

Tre av de vanligaste drogerna är cannabis, bensodiazepiner och tramadol.

ALKOHOL ÄR OVANLIGT, eftersom ungdomarna enligt Lisa Lidström inte gillar att »tappa kontrollen«.

Cannabis är ungdomarna mått-

ligt intresserade av att bli kvitt. De känner sig lugnare och tycker att de sover bättre. Att ha som mål att avstå från cannabis är inte heller något krav för att få delta i behandlingen.

– De sätter själva sina mål. Att lyckas bli av med en drog kan ge mycket annat positivt, säger Lisa Lidström.

Hon genomför behandlingen med ungdomarna och håller i kontakten med forskarna på Karolinska institutet. Studien ska även visa hur det har gått ett år efter avslutad behandling.

Lisa Lidström tycker det är tråkigt att inte få veta hur det går för ungdomarna, såvida de inte möts igen på Ljungbacken.

– Men en gång stötte jag ihop med en kille på en restaurang. Han jobbade där och ville bjuda dit hela personalen. Sådant kan jag leva länge på, säger hon.

Psykologen Ida Mälarstig på Karolinska institutet är försiktigt optimistisk om resultaten.

– Merparten av de som deltar i vår studie är involverade i kriminella gäng. Vi vet från försök i USA att det då kan bli svårare att hitta en ny och prosocial miljö, men att många vill delta i studien är ändå lovande, säger hon över telefon.

Psykologtidningen ringer även upp psykologen Adis Hafizovic, som arbetar på ungdomshemmet Nereby utanför Göteborg. Han gillar att SiS satsar på forskning.

– Missbruk påverkar i många fall våra ungdomar men det är svårt att säga hur drivande just missbruket är i deras sammantagna problematik. Vi väntar med spänning på resultatet från Ljungbacken.

Adis Hafizovic har inga planer på att byta jobb och hoppas att fler psykologer ska söka sig till SiS.

– Jag påverkar organisatoriskt, handleder personal och får utreda. När jag lyckats kartlägga en ungdom ordentligt och har identifierat högriskområdena, då känns det som bäst, säger han. ●

Uppsala universitet Dekan tar över utredning om mobbning

Psykologtidningens avslöjande om mobbning i professor Emily Holmes forskargrupper har fått professor Joakim Palme, dekan för Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet, att ta över arbetsmiljöansvaret för forskargruppen.

En psykolog från företaget Falck kommer att intervjua medlemmarna under 90 minuter vardera. Resultatet, med förslag på åtgärder, ska återkopplas till Joakim Palme.

– Det är riktigt att det avtal jag nu godkänt med Falck inte omfattar tidigare anställda. Det innebär dock inte att vi från fakultetens sida kommer att utesluta tidigare anställda från vår kartläggning, säger Joakim Palme. /LK

Krav

Skolpsykologer byter kurs

Yrkesföreningen Psifos var en av de 16 organisationerna som skrev under en debattartikel i Aftonbladet, med kravet att alla elever ska få undervisning i psykisk hälsa. Psifos hade fram till dess nobbat kampanjen.

Lena Svedjehed, ordförande för Psifos, säger till Psykologtidningen:

– Efter många och långa samtal har styrelsen valt att stötta kampanjen »Psykisk hälsa på schemat«. Samtalen har förts både inom styrelsen, med andra elevhälsoprofessioners föreningar och med Siri Helle som är sammanhållande för kampanjen. /LK

Könsdysfori

Tre enheter får dela på uppdraget

Socialstyrelsen har tidigare beslutat att vård vid könsdysfori ska bedrivas som nationell högspecialiserad vård och utgå från tre enheter. Nämnanden för nationell högspecialiserad vård lägger nu ansvaret på Region Stockholm, Region Östergötland och Västra Götalandsregionen. De ska i sin tur samverka med Region Uppsala, Region Skåne och Region Västerbotten.

Patientgruppen har ökat dramatiskt de senaste åren och väntetiderna är flera år. Om väntetiderna kommer att kortas med nyordningen har inte utretts av Socialstyrelsen.

– Socialstyrelsen kan inte uttala sig om vilken exakt effekt detta har på väntetiderna men kan konstatera att de enheter som beviljats tillstånd ska samverka gällande sina väntelister och erbjuda patienterna god tillgänglighet, säger utredaren Erika Anthoney-Oscarson till Psykologtidningen. /LK

Enkät

»Låt oss vara människor, inte bara diagnoser«

Bättre bemötande och högre kunskapsnivå utanför speciallistvården.

Det är vad patienter med ätstörning och deras anhöriga önskar av vården, visar en enkät genomförd av psykologen Johanna Levallius, på uppdrag av patientföreningen Fri & Frisk.

JOHANNA
LEVALLIUS

– Patientens rätt till valfrihet betonas återkommande, i dag erbjuds

ofta bara en metod. Det som drabbade upplevde som mest hjälpsamt var att bli lyssnade på av en behandlare som ser en som person och inte bara som en diagnos, och att man får prata om tankar och känslor, inte bara om mat och vikt, säger Johanna Levallius till Psykologtidningen. /LK

FRÅGOR TILL FRIDA JOHANSSON METSÖ

... som blir ny krönikör på Dagens Nyheters ledarsida.

Varför fick du detta uppdrag?

– DN tycker att integrations- och migrationsdebatten behöver fler nyanser. Jag har lovat att bidra med forsknings-, vård- och civilsamhällsperspektiv, med globala inspel – alltså även längre bort än från Danmark där debatten ofta fastnar. I dag är det alltför enkelt att sticka ut som flyktingvänlig. Den grundläggande rätten till vård är nu radikal och patientgruppen flyktingar är politiserad utan att någon tar parti för dem.

Kommer du skriva något om våra frågor, det vill säga psykologens roll, och så fall hur?

– Att kunna arbeta med och för människor som flytt krig och tortyr var skälet till att jag valde psykologbanan, och majoriteten av mina texter kommer kretsa kring den kombinationen. Jag är lite orolig för att bli a *one-trick pony*, men eftersom debatten redan har en tendens att knyta flyktingar till alla samhällsproblem tror jag att det kommer att funka.

Kommer du bli en slugger à la Hanne Kjoller eller blir det mer tillbakalutat?

– Det är en oväntat komplicerad fråga. Jag är oberoende krönikör men min byline berättar att jag jobbar för Röda Korset, en organisation som är neutral i konflikter – en förutsättning för att kunna göra humanitärt arbete, som att släppas in för att besöka krigsfångar. Det får inte äventyras genom sluggerutfall.

• Lennart Kriisa

64,8%

Andelen kvinnliga psykologer i USA, enligt rekryteringsföretaget Zippia. /LK

Bortom DSM

I forskarvärlden puttrar det allt mer om diagnosmanualen DSM. Samtidigt snickras på nya system. Här är tre av utmanarna.

Texter: Maria Jernberg Illustration: Ida Brogren

Breddar för att inte missa

Transdiagnostisk forskning rör sig bort från föreställningen att psykiatriska diagnoser är välavgränsade entiteter.

– I min avhandling tittar jag på om personer som minskar i vissa symtom, samtidigt ökar i andra, säger Maria Åbonde Garke, psykolog och forskare vid Karolinska institutet.

På centrum för psykiatrforskning har varje diagnosspecifik grupp sitt hörn eller sida av korridoren.

– Där har vi de som håller på med ätstörning, där är de som sysslar med beroende och där har vi psykos. Ofta är också vården organiserad så, säger Maria Åbonde Garke.

Men att ha flera diagnoser samtidigt är snarare regel än undantag och på KI diskuterar forskarna om det är någonting som missas med det sätt som psykisk sjukdom i dag diagnosticeras.

Med utgångspunkt i nya sätt att förstå psykisk ohälsa har Maria Åbonde Garke skrivit sin avhandling. Hennes teoretiska ram är att olika beteenden kan fylla liknande funktioner.

– Det är ofta så vi tänker. Alla, oavsett teoretisk ingång till psykologisk behandling, kan känna igen att patienter byter mellan problem.

I hennes undersökning ingick 3 159 personer som sökt och fått sedvanlig vård för ätstörning runt om i Sverige. Efter behandlingen kunde hon se att 19 procent antingen utvecklade andra ätstörningsrelaterade beteenden, självskada eller ökad alkoholkonsumtion.

– Samsjuklighet är inte bara ett person uppfyller kriterierna för olika diagnoser vid samma tillfälle.

Diagnoserna är också associerade på något sätt och kan förändras över tid. Det kan finnas ett samband mellan symtom även om de inte existerar samtidigt.

Om övriga 81 procent faktiskt blev bättre, vet hon inte.

– Det var begränsat vilka symtom vi följde upp, det kan vara så att de ökade på något helt annat som vi inte har mätt.

Oavsett så menar Maria Åbonde Garke att resultaten visar att det var en meningsfull klinisk grupp som symtomskiftade.

– Om vi bara tittar på minskning av tidigare symtom ser det ut som de förbättrats, men när vi breddar lite grann så ser vi att de kanske till och med har försämrats.

Skattningar som gjordes visar att gruppen som symtomskiftade försämrades i sin känsloreglering.

ringsförmåga. Gruppen tycks också vara de med de största problemen generellt. Maria Åbonde Garkes hypotes är att behandlingen haft ett för smalt fokus och behandlat bort deras sätt att hantera sina känslor.

– Potentiellt skulle de behöva en bredare ansats i behandlingen.

I USA etablerar sig en gräsrotsrörelse som formulerar ett alternativ till traditionell kategorisk diagnostik. Centralfiguren Roman Kotov är klinisk psykolog och professor vid Stony Brook University. Hans modell The Hierarchical Taxonomy of Psychopathology, förkortad Hitop, är ett försök att undkomma det dikotoma. Metoden innebär att fråga brett och utgå från patientens alla olika symtom. Rörelsen har förgreningar i Sverige och resten av världen. En av medlemmarna som följer framstegen är Erik Pettersson, doktor i psykologi och senior forskare på KI.

– Det primära argumentet är att den nuvarande diagnostiska manualen med ett par hundra diagnoser,

»Jag tror att vi kommer se fler transdiagnostiska behandlingar i framtiden, många sätter stort hopp till det.«

som man har till 100 procent eller inte alls, är ett dåligt sätt att fånga verkligheten. Mer sannolikt är att psykiatriska problem är normalfördelade i befolkningen – alla har lite risk för allting.

Diagnosticering enligt Hitop sker genom att patienten tillfrågas utifrån dimensionerna, internaliserade symtom, externaliserade och psykotiska. Själva instrumentet är under utveckling.

– Jag antar att det kommer vara en öppen programvara. Hitoprörelsen är ingen vinstdrivande organisation. Nittio procent är psykologer.

Erik Petterssons eget forskningsfält är p-faktorn, ett helt område i sig, men också det värde som befin-

ner sig högst upp i Hitops hierarki. Utifrån beräkningar av symtomen kan p-faktorn fastslås. Vad den exakt står för är oklart, men den fångar upp ett fenomen som observerats av forskare och kliniker – folk som har ett psykologiskt problem har statistiskt sett högre risk att ha alla andra problem också.

– Det verkar finnas en generell faktor av mental ohälsa på samma sätt som det gör för intelligens. P-faktorn är en blinkning till den hundra år gamla g-faktorn och predicerar framtida psykiatriska problem.

Han ger ett exempel på hur den kan användas kliniskt.

– Utöver att patienten är ledsen och vill ta livet av sig på grund av depression, som vi ska försöka bota med terapi och antidepressiva mediciner, behöver vi beakta om hen knarkar, hör röster eller är impulsiv. Det handlar om att få en bred psykiatrisk bild och förstå hur väl någon fungerar generellt sett, för att anpassa insatserna.

ERIK
PETTERSSON

MARIA ÅBONDE
GARKE

Även Maria Åbonde Garke är insatt i Hitop. Hon menar att modellen i praktiken skulle innebära att inte lägga vikt vid primär och sekundär diagnos eller utesluta saker. I stället skulle behandlingen formas efter hur patienten ligger på de övergripande dimensionerna.

– Jag tror att vi kommer se fler transdiagnostiska behandlingar i framtiden, många sätter stort hopp till det. Det har ju uppenbara praktiska fördelar, att man som psykolog kan jobba med transdiagnostiska behandlingsmanualer som Unified protocol, i stället för att hålla sig à jour med fem eller sex motsvarande manualer. ●

Maria Åbonde Garkes avhandling heter »Emotion regulation as transdiagnostic construct: Novel approaches to psychiatric diagnostics« (2023).

Systematiserar inre värld

På Stockholms universitet lär sig studenterna att diagnosticera utifrån manualen Operationalized psychodynamic diagnosis.

– OPD ger oss så mycket mer information än DSM – om patientens inre liv och psykosociala sammanhang, säger Stephan Hau psykolog och professor vid SU.

I bland lämnar Stephan Hau sina psykologstudenter i Stockholm för några dagar. Han reser till Tyskland för att hålla seminarium i OPD för blivande kbt-terapeuter.

– De är tacksamma. När de lär känna OPD tycker de att det är användbart i deras kliniska verksamhet.

Enligt Stephan Hau finns nästan ingen psykodynamisk terminologi i manualen. OPD kan vara till nytta oavsett inriktning. Språket är upplevelseorienterat, fenomenologiskt och deskriptivt.

Det var också i Tyskland det startade. På 1980-talet fanns där å ena sidan ett missnöje över det symtomorienterade psykiatriska diagnossystemet, å andra sidan över subjektivt tyckande hos psykodynamiska terapeuter när de skulle ställa diagnos.

– Psykiatern Ulrich Streeck skickade ett uppdiktat fall till sju psykoanalytiker och fick tillbaka sju olika diagnoser. Det är en parentes och en rolig historia, men fick en grupp professorer och kliniker att besluta sig för att göra något åt saken. Målet var att skapa ett operationaliserat psykodynamiskt diagnosystem som var forskningsunderstött.

Diagnosticeringen med OPD

sker under ett samtal på mellan 1 och 1,5 timme där patienten får berätta om sin livssituation. Materialet grupperas systematiskt i fem axlar, där den första är en formell sammanställning om hur länge tillståndet varat, patientens uppfattning om orsaken, tidigare behandlingsförsök, motivation och nätverk. Den andra axeln undersöker hur relationerna ser ut, hur patienten upplever andra och andras reaktioner på hen själv.

– En kvinna berättade att hon vunnit pris för bästa student och blivit inbjuden av borgmästaren i den lilla staden. Hon skulle ta med sig sin familj men de dök inte upp. Hon blev mycket besviken, hade förväntat sig att bli sedd och uppskattad, men familjen reagerade med försummelse och att hålla sig undan. Vi fick fram att en förväntansfull attityd var ett

STEPHAN HAU

INGE SEIFFGE-KRENKE

De fem axlarna i OPD-2

AXEL 1. En formell sammanställning om tillståndet. Om varaktighet, patientens motivation och uppfattning om orsak, tidigare behandlingsförsök, sociala sammanhang, fritid och eventuellt hinderande faktorer som sjukdomsvinster.

AXEL 2. Hur relationerna ser ut mellan patienten och omgivningen. Hur patienten upplever andra och hens föreställningar om hur andra upplever hen själv.

AXEL 3. Inre konflikter hos patienten. Kan till exempel vara konflikter som rör närhet kontra autonomi eller identitet.

AXEL 4. Patientens strukturella nivå bedöms. Befinner sig patienten på en ostrukturerad, kaotisk nivå som motsvarar ett psykotiskt fungerande, en borderlinenivå eller en neurotisk nivå.

AXEL 5. Här ställs diagnos utifrån ICD-10 eller DSM-5.

återkommande relationsmönster hos henne, och att det alltid fanns en besvikelse där.

Utifrån materialet formuleras också patientens inre konflikter. Stephan Hau säger att det är den mest psykodynamiskt influerade delen. Även strukturnivån bedöms. Terapeuten skapar sig en uppfattning om flexibilitet, fantasi och mentalisering, lyssnar efter förmågan att ge en komplex bild av sig själv och andra.

– Det är den viktigaste axeln för där finns en indikation på vilken sorts terapi patienten behöver.

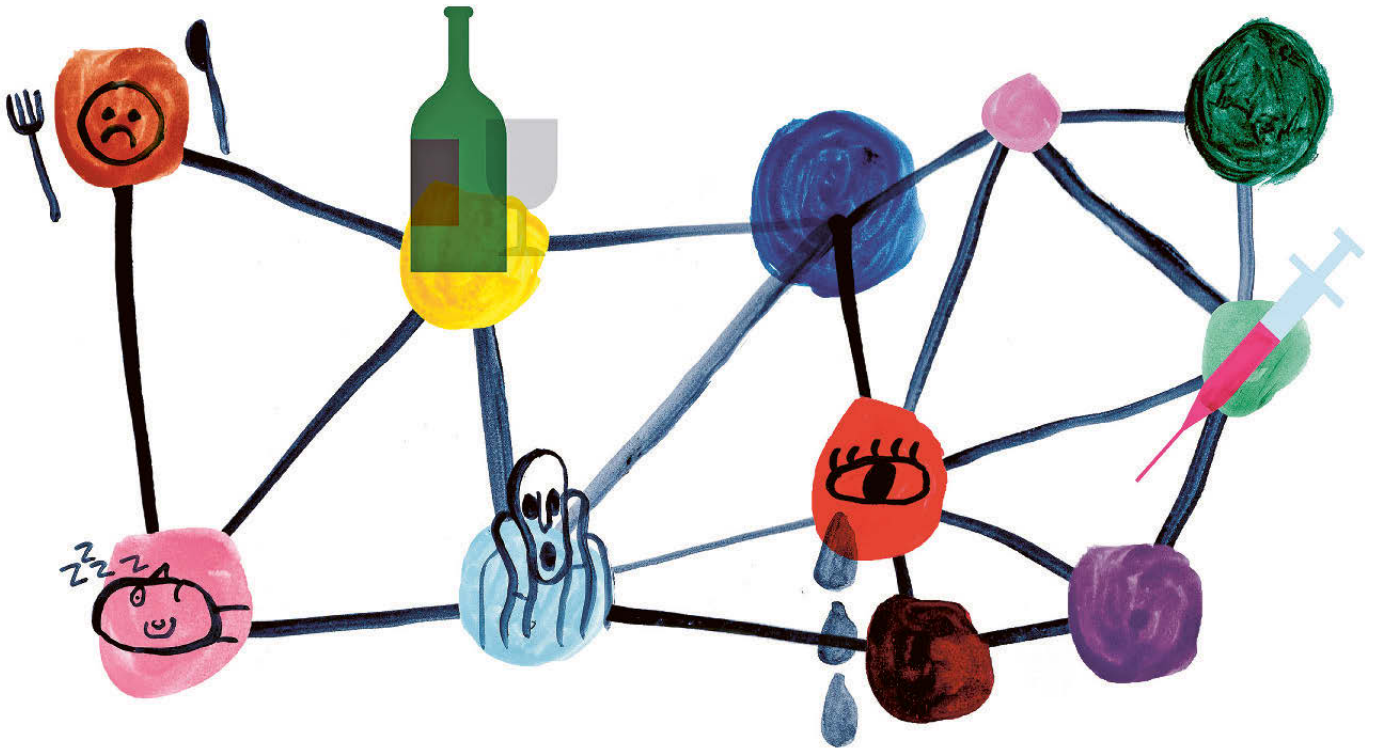
I Tyskland är användningen av OPD utbredd, både kliniskt och inom forskning. Försäkringskassan kräver OPD-diagnos för patienter inlagda i psykiatri och i forskningsprojekt som de delfinansierar.

– OPD kan också användas för en processdiagnos. Om den genomförs efter terapin visar den patientens förändring.

En version för barn och unga finns, uppbyggd på liknande sätt. Bedömningen pågår under tre till fyra timmar för att rymma föräldrainsamtal och lek. Utvecklingspsykologin är central i manualen som innehåller strukturkoder för åldersgrupperna, och en kartläggning av i vilka miljöer problemen finns.

– För ett förskolebarn ska kontrollförmågan vara delvis utvecklad. En fem- eller sexåring ska veta vad som inte är adekvat och vad som är förbjudet. På samma sätt förväntas den ha en viss empati för andra, inte perfekt, men om en femåring inte tar någon notis om ett annat barn som har gjort illa sig eller gråter, indikerar det en låg strukturell nivå och är något vi behöver arbeta med, säger Inge Seiffge-Krenke psykolog och professor vid universitet i Mainz, Tyskland och centralgestalt för OPD:s barnversion.

Frågorna är utformade för att

spegla barnets inre värld, till exempel hans representationer av andra.

– Jag ber dem att beskriva sina bästa vänner för mig. »Jag har 20 bästa vänner, hela klassen«. Barnet beskriver dem alla på samma sätt – det tyder på en låg strukturell nivå. Även en sexåring kan ge distinkta drag av andra. Yngre beskriver andra genom deras hobbies, utseende och karaktäristika, medan äldre gör det genom psykologiska aspekter.

Under våren kommer OPD-3 för vuxna. Den lanseras först på tyska men översättning till engelska pågår. ●

»Målet var att skapa ett operationaliserat psyko-dynamiskt diagnos-system som var forskningsunder-stött.«

Visar hur problem hänger ihop

Symtomnätverk bygger på antagandet att psykiatriska symtom påverkar varandra mer än att någon underliggande hypotetisk sjukdom påverkar dem.

– Från att bara ha varit en teori, finns nu en metod som vi testar nyttan med, säger Lars Klintwall, psykolog och forskare vid Karolinska institutet.

Lars Klintwall tänker på alternativa diagnos-system dygnet runt. I sitt pågående forskningsprojekt provar han symtomnätverk på 500 ungdomar. Han vill se om det här sättet att diagnosticera gör de unga mer motiverade och behandlingen bättre. För att finna ett alternativ till DSM tycker han är nödvändigt.

– Vi kan ju fortsätta så här så klart, vi har plöjt ner sjuka mängder pengar och karriärer och tid

på DSM-diagnoserna – att försöka förstå genetiken bakom och göra en RCT-studie till... som kommer fram till att effektstorleken är 0,5. Men vi kommer inte vidare. Det är en klassisk vetenskaplig kris.

Ungdomarna i studien får kryssa i en lista med tjugo problem som är vanliga hos tonåringar, med en fritextrad i slutet.

– Nästan alla skriver att de sitter för mycket framför skärmen. De skulle också kunna ange vanföreställningar, könsdysfori eller »jag

har diabetes« eller »min mamma har diabetes och det får stora konsekvenser för mig«, vad som helst som är ett problem för dem.

I en intervju ringas de viktigaste in och alla kombinationer prickas noggrant av: när du har ångest, hur ofta leder det till att du har sömnbesvär, när du sover dåligt, hur ofta leder det till att du får ångest.

Forskargruppen som Lars

Klintwall ingår i, arbetar med stora behandlingsstudier av ikbt. I ungdomarnas fall anpassas den utifrån deras nätverk.

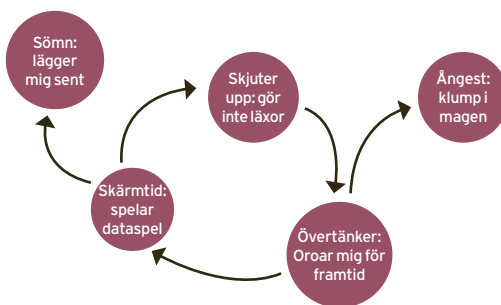
– En ungdom som har en nod med sömn i mitten, vill vi så klart hjälpa med det, medan det för någon annan kanske är att de fastnar i att övertänka relationer, och då ska det vara fokus i behandlingen.

Grundantagandet i nätverksanalys är att psykiatriska symtom påverkar varandra mer än att någon underliggande hypotetisk sjukdom påverkar dem. Lars Klintwall menar att det inte behöver förhålla sig så, men att mycket talar för det.

– Psykiatriska symtom skulle visserligen kunna vara som kroppsliga. Det vore idiotiskt att gå in på en onkologiavdelning och säga: »Jag tror den här patientens symtom påverkar varandra.« Då har man fel: Nej de påverkas av en underliggande tumör. Men det verkar inte fungera på samma sätt för psykiatriska tillstånd, för det finns ingen neurologisk avvikelse som är gemensam för alla med depression eller alla med autism.

Symtomnätverken bygger på vad patienten berättar. Beskrivningarna matchas inte mot en

»En cool grej med nätverk är hur noderna snurrar i gång varandra. I framtiden kan det vara det vi klassificerar patienter efter.«

SYMTOMNÄTVERK

Symtomnätverk skapat av patient. Varje nod är ett problem patienten upplever, där storleken visar hur

smärtsamt problemet är. Pilarna anger hur patienten tänker sig orsakssambanden mellan problemen.

FRIDA KOERNIG

ALEXANDRA LÖNNROOS

namngiven kategori utan nätverken är individuella. Fast på sikt är målet att kunna hitta generella loopar som indikerar om det ska behandlas och vilken behandling som ska sättas in.

– En cool grej med nätverk är hur noderna snurrar i gång varandra. I framtiden kan det vara det vi klassificerar patienter efter. Det intressanta är egentligen vad som är ens vidmakthållande feedbackloop.

Ett exempel är att människor vid stress kan börja äta mer eller mindre. Lars Klintwall är en av dem som äter mer.

– Jag småäter hela tiden, men min fru slutar äta, hon går ner i vikt när hon mår dåligt. Jag får skuld-känslor, grubblar, blir ännu mer stressad och äter ännu mer. Det är en sorts feedbackloop och den skulle min fru aldrig hamna i. Men jag hamnar i den vilket gör att jag får andra problem.

Han menar att det kan vara här vi ska leta efter biologiska korrelationer – hur kommer det sig att vissa människor när de är stressade äter mer och andra inte.

– För i slutändan vill vi veta hur biologi och miljö interagerar, på ett mer distinkt sätt än stress-sårbarhetsteorin, som är rätt luddig.

Samtidigt som Lars Klintwall forskar på Karolinska, förfinas metoden av psykologstudenter på Stockholms universitet. Frida Koernig och

Alexandra Lönnroos lät personer som sökt sig till psykologprogrammet klinisk, göra dagliga skattningar utifrån en problemlista.

– Vi vidareutvecklade »Mappi«, en metod som föregångare till oss hade gjort. Vi ville individualisera den och inkludera yttre omständigheter. Tidigare innehöll listan känslor, beteenden och tankar. Det blev »Mappit«, berättar Frida Koernig.

Efter en vecka med skattningar av problem och orsakssamband blev deltagarna uppripgda. Frida Koernig och Alexandra Lönnroos hade satt samman en individuell problemlista. Den lade grunden för ytterligare tre veckors skattningar, data som sedan bildade patientens symtomnätverk.

– Att individualisera metoden ökade tillförlitligheten. Det ser vi när vi jämför våra resultat med Mappi, där alla deltagare hade samma lista.

Yttre besvärande omständigheter visade sig vara den faktor som hade störst påverkan på andra faktorer. Det kunde vara bråk med partnern, dålig ekonomi, en väntande operation eller en vän med självmordstankar.

– Så det är viktigt att ta med yttre omständigheter i sådan här forskning.

Mappit upplevdes som användarvänligt och att i slutändan få se sina problem visualiserade i ett symtomnätverk, bidrog till en ökad förståelse.

– Bara att fylla i sina upplevelser varje dag under en månad gav mycket, så mycket att en del kanske inte behöver terapi. De får själva syn på hur deras problem hänger ihop och vad de behöver förändra. ●

Frida Koernigs och Alexandra Lönnroos examensarbete heter »Självskattade symtomnätverk: Utvärdering av en förbättrad metod med individualiserade respektive kontextuella problem« (2022).

USA

PROFESSOR IBLÅSVÅDER

► Den libanonfödde professorn i psykologi, Lara Sheeshi, har hamnat i konflikt med den högnationalistiska och pro-israeliska organisationen #StandWithUs efter att bland annat ha kritiserat bosättningar på ockuperad mark. Efter att organisationen vänt sig till det amerikanska utbildningsdepartementet har George Washington-universitetet dragit i gång en utredning. Universitetsledningen försvarar samtidigt »den akademiska yttrandefriheten«.

Källa: The Guardian

ITALIEN

GLÖM GAYDAR

► Myten om att homosexuella har bättre koll på okända personers sexuella orientering är och förblir en myt, slår forskaren Fabio Fasoli fast efter en studie med 127 italienska deltagare, varav hälften var homo- eller bisexuella och hälften heterosexuella. Deltagarna fick lyssna till hur tio män, respektive tio kvinnor talade.

Källa: Journal of Homosexuality

TURKIET

FÖRSTORAT PENIS-IDEAL

En studie av penisars storlek inom konsten under de senaste femhundra åren visar att idealet har ökat under det senaste århundradet. Studiens författare, Ege Can Serefoglu, professor i urologi, tror att skälet är vår tids konsumtion av pornografi.

»De senaste åren har vi noterat en kraftig ökning av intresset för penisförstoring, vilket beror på den ökade porrkonsumtionen under pandemin«, konstaterar han.

Källa: BJU International, »Depictions of penises in historical paintings reflect changing perceptions of the ideal penis size«.

ALGERIET

KBT PÅ FRAMMARSCH

► Universitetslektor Jan Bergström vid Stockholms universitet arbetar tillsammans med franska kollegor med den första kbt-utbildningen för yrkesverksamma psykologer och psykiatriker i Algeriet. Utbildningen startade 2012 och i november var han på plats under två veckor för den femte omgången av utbildningen.

Källa: Stockholms universitet

AUSTRALIEN

MAGISKA SVAMPAR FÅR SKRIVAS UT

► Psilocybin och MDMA blir tillåtna för psykiatriker att förskriva från den 1 juli i år. Psilocybin får skrivas ut vid behandlingsresistent depression och MDMA för att behandla ptsd. Psykiatrikern behöver dock ett särskilt tillstånd för att

kunna förskriva psykodelika.

»Vi behöver ta pyttesteg i stället för ett stort kliv«, säger Vinay Lakra, ordförande för australiska psykiatrikers organisation, RANZCP, till den australiska tidningen Nation of Change.

»Våra minnesbilder är ständigt formbara. Det skulle vara viktigt för samhället i stort, och rättssystemet i synnerhet, att beakta det i större utsträckning än vad som görs i dag.«

Text: Anna Wahlgren Bild: Susanne Walström

Aret är 2015 och en barnskötare på en förskola i Upplands-Bro blir anklagad för sexuella övergrepp mot flera förskolebarn. Det skrivs om misstankarna i media, mannen stängs av från sitt arbete, och så småningom döms han av Attunda tingsrätt till två års fängelse. Domen överklagas till hovrätten och nu kopplas rättspsykolog Julia Korkman in som expertvittne. Hon går igenom förhören med barnen som är i sex-sjuårsåldern och blir överraskad över karaktären på barnförhören. Barnen utsätts för många och långa förhör. Enligt Korkmans uppfattning inleddes förhören med öppna frågor, men då barnens berättelser inte då stödde misstanken om övergrepp, blev förhören ledande. Polisen ställde samma frågor upprepade gånger – nästan tjugo gånger som mest – trots att barnet redan besvarat frågorna. Vissa av barnen berättade inget som styrkte brottsmisstankarna

men ändå hördes de upprepade gånger. Man hänvisade också till vad andra personer sagt och till att föräldrarna ville att barnen skulle berätta.

Detta, menar Korkman, är klart ledande metoder som mängder av forskning visat kan leda barnens berättelser. Julia Korkman skriver ett sakkunnigutlåtande och när rättegången äger rum kallas hon till hovrätten i Stockholm för att vittna. För rätten berättar hon att det förekommer både ledande frågor och suggestiva element i polisförhören. Utöver detta kritiserar Korkman det faktum att polisen använt sig av så kallade anatomiskt detaljerade dockor, som enligt forskning inte är en lämplig metod för utredningar av sexuella övergrepp. I flera fall använder barnen föräldrarnas ord och hänvisar till sådant som föräldrarna sagt till polisen angående de påstådda övergreppen. Den enda bevisningen som presenteras i målet är just barnförhören. Mannens

JULIA KORKMAN

ÅLDER: 45 år.

BOR: I Helsingfors.

FAMILJ: Särbo och tre barn.

YRKE: Psykolog och docent i rättspsykologi vid Helsingfors universitet. Nyutnämnd arbetslivsprofessor vid juridiska institutionen vid Åbo Akademi.

BAKGRUND: Har lett flera forskningsprojekt inom vittnespsykologi. Sakkunnig i ett stort antal rättsprocesser. Var vice ordförande i finska Rädda Barnen i åtta år. Har undervisat jurister, poliser, journalister och socialtjänstpersonal i rättspsykologi.

AKTUELL: Med boken: *Minnets makt. Berättelser från rättssalen* (Schildts & Söderströms). Ny ordförande för den europeiska rättspsykologiska organisation EAPL.

kollegor på förskolan har aldrig uppmärksammat något olämpligt eller gränsöverskridande. Det slutar med att hovrätten frikänner mannen helt från samtliga åtalspunkter.

I ett annat fall under samma tidsperiod hördes Korkman likaså i Svea hovrätt som expertvittne. Fallet var nästan motsatt det som beskrivits ovan; i detta fall hade tingsrätten förkastat åtalet som gällde sexuella övergrepp mot flera unga barn. Detta trots att barnen berättat om sina upplevelser vid olika tidpunkter för olika personer och oberoende av varandra, och trots att det inte fanns något i materialet som tydde på att barnen skulle ha utsatts för ledande frågor. Man hade bedömt barnens berättelser kritiskt och menat att barnen inte tydligt berättat om exakt när övergreppen skulle ha ägt rum och menat att ett av offrens berättelse inte framställt som särskilt »levande«. Korkman

»Att riktigt traumatiska erfarenheter, till exempel sexuella övergrepp, skulle förträngas är en teori som inte får stöd i forskningen. Tvärtom.«

kritiserade denna bedömning och menade att det av särskild relevans här, var att genom hypotestestning bedöma sannolikheten för att flickorna faktiskt utsatts för det de berättade om jämfört med sannolikheten att de oberoende av varandra och utan någon påvisbar kommunikation eller ledande frågor skulle ha kommit på att berätta felaktigt om liknande erfarenheter. I hovrätten dömdes mannen.

Julia Korkman är en av Europas ledande experter i rättspsykologi, och det här är en av hennes arbetsuppgifter – att vara expertvittne vid rättegångar i både Sverige och Finland. Men hon undervisar också studenter, utbildar jurister, har suttit i ledningen för finska Rädda Barnen och är nästa ordförande för Europas största nätverk för rättspsykologer. Som om inte det vore nog sjunger hon dessutom om brott, en av de mest populära föreläsningarna har hon döpt till »Sånger från brottsregistret«.

Psykologtidningen träffar Julia Korkman när hon är i Stockholm på blyxtvisit, senare under dagen ska hon intervjuas på Finlandsinstitutets scen av Dagens Nyheteres före kriminalreporter Stefan Lisinski. En gång i tiden funderade hon på att satsa på sången fullt ut, men när den irländska musikskolan hon sökte till som 18-åring tackade nej började hon på psykologlinjen i Åbo i stället.

– Min mamma var barnneuropsykiolog och jag ville också jobba med barn. Jag var så ung, bara 23 år, när jag var klar. Jag kände mig för oerfaren för att hantera vuxna människors livskriser, det kändes lättare med barn.

Julia gjorde sin praktik på en barnpsykiatrisk klinik. Där kom hon i kontakt med ett barn som man misstänkte hade blivit utsatt för sexuella övergrepp av den ene föräldern. Det blev dock snart uppenbart att anklagelserna inte stämde, utan var en del i spelet i en vårdnadstvist.

– Det var också uppenbart att personalen på min arbetsplats inte visste hur de skulle gå till väga. Det här var i slutet av 1990-talet, och varken i Finland eller i Sverige fanns det några riktlinjer. Inom sjukvården, familjerådgivningen och barnpsykiatri använde man de metoder som stod till buds. Det var mycket dockor och lekterapi, vilket absolut inte var lämpligt för att utreda en viss händelse, eller få ett barn att minnas så korrekt som möjligt.

Samtidigt började det komma ny, internationell forskning om barn som vittnen, och hur man ska höra barn som man misstänkte hade varit med om sexuella övergrepp. Julia beslutade sig för att börja forska, och vid det här laget är hon nog den skandinav som har läst flest barnintervjuer i utredningar om sexuella övergrepp, som hennes avhandling kom att handla om.

– Vårt minne är inte exakt, och våra minnesbilder är ständigt formbara. Det skulle vara viktigt för samhället i stort, och rättssystemet i synnerhet, att beakta det i större utsträckning än vad som görs i dag. Minnesbilder och vittnesmål är ofta helt centrala för rättsprocesser, men det sätt på vilket dessa tas emot och analyseras är häpnadsväckande outvecklat.

Säger Julia Korkman på klingande finlandssvenska. Som den finlandssvensk hon är arbetar Julia

3 FRÅGOR OM MINNET

Litar du på ditt minne?

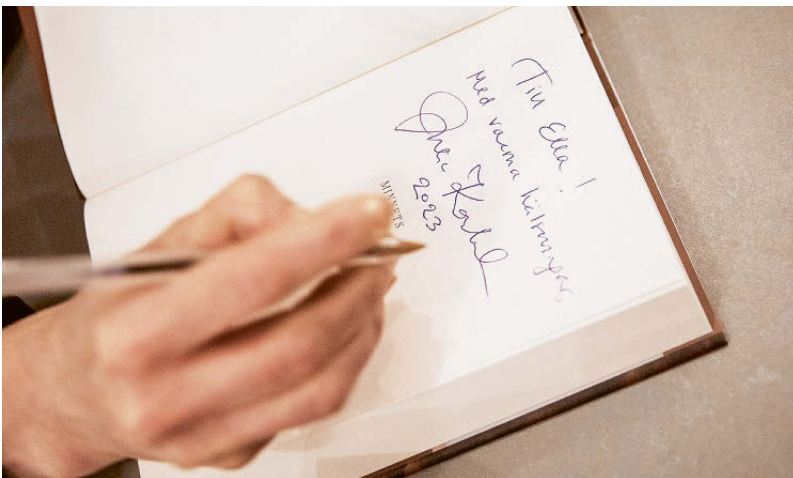
– Till vardags – absolut. Vad gäller människorna jag älskar och vad som är viktigt i mitt liv.

Vad skulle du önska att du mindes bättre?

– Tiden när barnen var små. Hur såg de ut? Hur lät deras röster? Hur var det när de lekte med varandra? Jag har alltid känt mig sorgsen över att det är så mycket av detta, det mest värdefulla, som faller i glömska. Dagboksanteckningar, fotografier och videos är fina, men motsvarar aldrig de verkliga situationerna.

Minns du på finska eller svenska?

– Det är precis som med boken – det beror på. Jag envisades med att skriva boken på båda språken – parallellt. Att låta en utomstående översätta kändes omöjligt. Att beskriva en känsla eller händelse på exakt samma sätt på två språk visade sig dock vara svårt. Minnet är nämligen starkt förknippat med språket. Finska är mitt arbetsspråk. Men allt som är personligt, som till exempel handlar om min barndom, är mer naturligt att skriva på svenska. Svenska är mitt känslspråk.

Korkman både i Finland och Sverige. Sitt svenska genombrott fick hon när hon för SVT-programmet Dokument inifrån räkning analyserade polisens förhörsmetoder i fallet Kevin.

– Jag är ganska garvad efter att ha gått igenom ett så stort antal förhör med barn, men det här var värre än något annat jag hade sett. Förhören var så långa och pojkarna så små.

Nu har det gått 25 år, och Julia anser att mycket gått framåt

gällande hur barn behandlas av rättsväsendet. Men fortfarande görs misstag, poängterar hon. På senare tid har hon jobbat med flera svenska rättsfall där det funnits misstanke om att barn har blivit sexuellt utnyttjade.

– Polisens förhör har varit problematiska. Det verkligen överraskande är att polisen i ett av fallen fortfarande använder sig av anatomiskt detaljerade dockor. Alltså vuxna dockor med könsorgan och

»Säger mamma att grannen är farlig, ja då blir det barnens verklighet.«

full behåring. Sådana dockor har varit helt uteslutna i Finland de senaste tjugo åren.

Tanken är att barn förmedlar sina upplevelser genom lek. Och det är förvisso sant, påpekar Julia Korkman. Men leken är inte en exakt skildring av vad barnet har varit med om i en given situation. Det har visat sig i forskning att utnyttjade barn inte leker på något annorlunda vis än barn som inte har utnyttjats.

– Tvärtom kan allmänt nyfikna barn undersöka snippan och snoppen, medan utsatta barn som har traumatiserade erfarenheter undviker att röra könsorganen.

Trots att man har goda föresatser och en genuin oro för barnet så kan det ändå bli fel, påpekar Julia Korkman.

– Barn är så oerhört sensitiva för det outtalade. Om man tänker evolutionspsykologiskt på barns utveckling så är de beroende av att vuxna ska tycka om dem och tycka att de gör bra saker. Om man som vuxen är orolig över att ett barn har råkat ut för något så räcker det inte med att ställa öppna frågor, utan man måste aktivt fundera över vad som ligger bakom att barnet svarar som det gör. Det är förstas särskilt viktigt när det finns en känslig vårdnadstvist eller en asylprocess med i bilden. Barn kan bli utsatta för medvetna eller omedvetna påtryckningar från en anhörigs sida.

Det psykologiska experimentet »Pia pirat«, som gjordes av forskaren Mikaela Magnusson vid Göteborgs universitet, illustrerar det bra, tycker Julia Korkman. I studien intervjuades en stor

Julia Korkman jämför minnesbilder med norrsken: »Vi skulle alla känna igen ett norrsken om vi såg ett, men ha mycket svårt att identifiera det norrsken vi såg för en vecka sedan bland bilder av liknande norrsken. Och vi skulle omöjligt kunna återge det norrsken vi sett så att åhöraren skulle få en inre bild som motsvarade det.«

grupp barn om »Pia pirat«. En del av barnen hade i och för sig aldrig träffat »Pia pirat«, men alla blev intervjuade som om de hade gjort det. Också många av barnen som inte hade träffat henne började galant berätta om hur hon såg ut och om hennes piratskepp. Många ritade detaljerade teckningar. Efter intervjun sa en liten flicka till sin mamma: »Jag träffade ju aldrig den där »Pia pirat«, men jag ville inte att tanten skulle bli ledsen så jag låtsades att jag gjort det.«

Julia Korkman varnar för suggestion. Det finns en stor risk, inte minst när man har med barn att göra, för påverkan.

– Det sker ofta omedvetet. Störst risk för suggestion är det om det finns många hål i en berättelse. Då har vi en tendens att själva

SVERIGE VS FINLAND

Barn förhörs av poliser

– I Sverige förhörs barn av poliser, till skillnad mot i Finland där förhören med de yngsta barnen eller barn med särskilda utmaningar sköts av psykologer som är specialiserade i barnförhör och rättspsykologi.

Förhören spelas inte in

– Förhör med människor som är över femton år spelas sällan in vare sig i Finland eller i Sverige, och därmed finns det bara skrivna förhörsprotokoll att gå tillbaka till. Ofta är förhörsprotokollen sammanfattningar som sällan motsvarar vad som verkligen har frågats och svarats.

fylla i hålen. Och det finns förstås personer som är särskilt känsliga för suggestion, däribland barn. Säger mamma att grannen är farlig, ja då är det barnens verklighet. I problematiska brottsutredningar ser man ofta att barnet har fått för sig att något har, eller inte har hänt, på grund av föräldrarnas suggestion. Detta är ingen ny företeelse, påpekar Korkman. Under 1600-talets häxprocesser var barnen en viktig grupp av vittnen och i många fall ledde deras vittnesmål till att vuxna – ibland barnens egna mammor – angavs och dömdes för häxeri.

Begreppet bortträngda minnen är också en grav förenkling av hur minnet fungerar, förklarar Julia Korkman.

– Att riktigt traumatiska erfarenheter, till exempel sexuella övergrepp, skulle förträngas är en teori som inte får stöd i forskningen. Tvärtom. Det är mycket mer sannolikt att sådant som man upplevt som traumatiskt stannar kvar längre än vad man skulle önska. Däremot kan man som vuxen komma till insikt om att vissa barndomsupplevelser varit fråga om misshandel eller övergrepp, fast man inte förstätt det som barn, och den insikten kan komma som en chock, eller man kan klara av att närma sig de svåra erfarenheterna först som äldre. Men det är helt andra mekanismer. ●

Hur kan vi tänka kring ett barn som tar sitt liv?

Fråga: När jag hörde radioprogrammet Kaliber i Sveriges Radio om en 11-årig flicka som tagit sitt liv blev jag mycket rörd och berörd. Jag arbetar själv inom Bup och fokus i radioprogrammet var till stor del om vad som gjorts och inte hade gjorts för flickan där. Det blev tydligt för mig hur utsatta barn och ungdomar är när det brister i vården. Det känns som att detta kan hända när som helst även på min arbetsplats. Hur tänker Etikrådet?

Ja, vi behöver verkligen tala med varandra om detta. Om flickan Bryna som tog sitt liv. Jag lyssnade på programmet och blev också mycket tagen av det. Trots att detta är en verklighet varje dag för psykologer inom verksamheter där självmordsnära personer behöver vård, håller vi helst tanken ifrån oss. Särskilt när en 11-åring tar sitt liv.

Förlusten av ett barn, det går inte att ta in. Enligt Folkhälsomyndigheten var det 11 barn under 15 år som tog sina liv under 2021. Vi måste försöka ta in att det sker.

INOM PSYKIATRIN bedöms rutinemässigt risken för att en person kan komma att ta sitt liv. Vi är inställda på att rädda liv, men vi behöver också vara inställda på att ta hand om de efterlevande

och varandra när livet inte gick att rädda.

Frågan om det går att förebygga så att det inte händer igen är förstas viktig. Det är därför vi har Lex Maria. Att grundligt analysera vad som gjorts och inte gjorts i vården är nödvändigt för att verksamheten ska kunna ta ansvar i efterhand. Det blir också en hjälp för de som arbetar i vården att ta sig an en situation där det värsta redan har hänt. Då är det extra bra att ha en struktur att hålla i som en granskning av ärendet erbjuder.

DEN ELLER DE kollegor som haft det kliniska ansvaret kan känna sig – och också vara – särskilt

utsatta. Att bli granskad på grund av sådana här händelser är krävande oavsett graden av skuld som kan finnas. Hur ser vi till att ha ett klimat

på arbetsplatsen som håller för sådana här kriser? Hur ser vi till att det finns trygghet och känslomässigt stöd? Hur ser vi till att vi inte dömer varandra utan i stället uppmuntrar till reflektion och ansvarstagande. Fundera gärna över hur ni har det på arbetsplatsen med varandra i dag.

Ur ett etiskt perspektiv behöver vi också fundera över hur vi tar hand om de efterlevande.

Hur kan vi möta den sorg och ilska som ibland kan vara riktad direkt mot oss som arbetar i vården? Kanske rättmätigt när uppenbara brister finns, men också för att vi behöver kunna stå där och ta emot och ta hand om oavsett hur det ligger till med orsakerna. Utan att hamna i försvar.

DET SOM VERKAR ha saknats för 11-åringen som det beskrivs i radioprogrammet är en kontinuerlig kontakt där en och samma person följer hur barnet har det. Någon som lär känna och försöker förstå. Det är oerhört sorgligt när vården av psykiskt sårbara barn saknar det mest basala. Det som på riktigt kan bidra till god vård, personal, är en bristvara på Bup. Kan berättelsen om Bryna hjälpa oss att ändra på det? ●

PATRIK LIND
ORDFÖRANDE I ETIKRÅDET

HAR DU EN FRÅGA TILL ETIKRÅDET?

Mejla: etikfragan@psykologforbundet.se

Eller skriv till:

Etikrådet, Sveriges Psykologförbund
Box 3287, 103 65 Stockholm

Du får alltid svar på din fråga. Ofta lämpar sig etiska frågeställningar bättre att samtala om, och då får du förslag på en telefontid. Om din fråga berör ett särskilt aktuellt tema publiceras svaret på denna sida.

**Försenad språk-
utveckling påverkar
inte bara den verbala
utvecklingen** utan även
andra domäner inom ett
barns kognitiva profil.
Sambandet gäller även för
barn utan autism och
intellektuell funktions-
nedsättning, skriver
Katalin Niklasson, psykolog
och STP i neuropsykologi.

Im

erparten av barn kan kommunicera interaktivt vid tio till tolv månaders ålder^[1]. Variationen i den tidiga språkanvändningen är stor men en typisk utveckling brukar inberäkna tre milstolpar: **Vid tolv till arton månader säger barnet enstaka ord**, vid två år använder det tvåordskombinationer, och före det är tre år gammalt brukar ett relativt komplext syntaxsystem vara på plats^[2].

Försenad språkutveckling är relativt vanligt. Det uppskattas att två till sex procent har ett ordförråd med färre än trettio ord vid två års ålder, vilket räknas som en försenad språkutveckling^[3]. Med en bredare definition inkluderas barn som när de är två år använder färre än 50 ord eller inga ordkombinationer. Gruppen med försenad språkutveckling utgör då femton procent av alla barn^[4].

Försenad språkutveckling är ofta associerad med samexisterande neuropsykiatriska funktionsvariationer^[5]. Miniscalco och kollegor fann^[6] att 72 procent av barn med språksvårigheter före tre års ålder senare diagnostiserades med en eller flera neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eller svag begåvning. Christopher Gillberg^[7] skriver att ett barn med någon neuropsykiatrisk funktionsvariation innan det är fem år, sannolikt har andra samexisterande tillstånd, såsom adhd, autismspektrumtillstånd, motorisk koordinationsstörning, trotsyndrom eller tics.

Autismspektrumtillstånd och intellektuell funktionsnedsättning

Autismspektrumtillstånd, AST, är en heterogen grupp där de väsentliga kännetecknen är varaktiga sociokommunikativa funktionsnedsättningar i kombination med begränsade, repetitiva beteendemönster. Svårigheterna har funnits sedan barndomen och leder till funktionsnedsättning i vardagen.^{[8][9]} Cirka sjuttio procent av individerna med AST har ett samexisterande tillstånd, och fyrtio procent har två eller fler^[8].

Intellektuell funktionsnedsättning, IF, är också ett heterogent tillstånd med flertalet etiologier. Det kännetecknas av brister i intellektuella och adaptiva funktioner inom tre domäner: kognitiva, sociala och praktiska^[8]. Nedsättningen graderas som lindrig, medelsvår, svår eller mycket svår. Individer med lindrig IF brukar ha en IK-poäng mellan 65 och 75 och samtidigt brister i den adaptiva funktionen.

En person med IF behöver stöd i en betydligt högre grad än jämnåriga med liknande sociokulturell bakgrund.

Studien

Även om det är välkänt att språket påverkar ett barns utveckling behövs ytterligare forskning om påverkan på de generella kognitiva förmågorna. Dessutom är det viktigt att jämföra grupper med och utan AST och IF.

Syftet med den här studien var att svara på frågan om huruvida försenad språkutveckling endast påverkar den verbala utvecklingen eller även andra domäner inom ett barns kognitiva profil. Studien vill bidra till att beskriva hur språkutvecklingen påverkar barnets färdigheter, med särskilt fokus på de icke-verbala funktionerna, när AST eller IF inte kan förklara skillnaderna.

Metod och material

Data som användes i den här studien är hämtat från CATSS-materialet. CATSS är en svensk tvillingstudie^[10] vars syfte är att undersöka hur arv och miljö påverkar hälsa och beteende hos barn och tonåringar. I CATSS är föräldrar till samtliga svenska tvillingar födda från år 1992 och framåt inbjudna att delta i en telefonintervju utifrån screeningformuläret A-TAC. Formuläret har

« De vanligaste första orden är **mamma, pappa, titta, där och lampa**. Barn säger först substantiv – egennamn som **mamma eller pappa, eller saker – bil och vovve**. Även vissa verb dyker upp tidigt, vanligast är **titta**.

Källa: *logopedkontakt.se*

BILD: ISTOCKPHOTO

»Försenad språkutveckling förekommer sällan i vakuum utan dyker ofta upp tillsammans med andra avvikelser.«

utvecklats av Gillbergcentrum och ger bra indikatorer för flera diagnostiska kategorier inom essence. Intervjun består av 96 frågor som besvaras med nej (0), till viss del (0,5) eller ja (1). A-TAC har validerats i såväl tvärsnittsstudier^{[12][13]} som longitudinella studier^[11]. Språkutvecklingen bedöms med endast en fråga, nämligen: »Var ditt barn sent med att lära sig prata eller talar det inte alls?«

Tvillingpar födda 1993-1995 där en eller båda tvillingarna hade screenats positivt för en neuropsykiatrisk funktionsvariation bjöds in att delta i en klinisk uppföljningsstudie vid 15 års ålder (DOGSS)^[11]. En kontrollgrupp som utgjorde femton procent av det totala antalet deltagare bestod av tvillingpar där båda screenats negativt. Totalt ingick 443 tvillingar.

Två psykologer genomförde en mängd kliniska tester på tvillingarna. Av betydelse för denna studie var Wechsler Intelligence Scales för barn – fjärde versionen, WISC-IV^[14]. Det är ett intelligenstest som används för att studera intellektuella förmågor hos barn i åldersspannet 6:0 -16:11 år. För att beräkna IK administreras tio ordinarie deltest uppdelade på fyra index: verbal funktion, perceptuell funktion, arbetsminne och snabbhet. WISC-IV ger standardpoäng (medelvärde = 100, standardavvikelse = 15).

De två utredande psykologerna kände inte till resultaten från CATSS eller den andra tvillingens resultat. En slutlig diagnostisk bedömning genomfördes av tre erfarna psykiatriker. Totalt bedömdes 16 personer ha en AST-diagnos och 22 ha en intellektuell funktionsnedsättning. Testresultaten från WISC-IV användes för analysen i den här studien.

KATALIN NIKLASSON

Resultat

Barn utan AST eller IF med typisk språkutveckling hade högre IK på hela skala ($M=99,29$; $SD=14,594$) än gruppen utan AST eller IF men med försenad språkutveckling ($M=89,53$; $SD=18,028$).

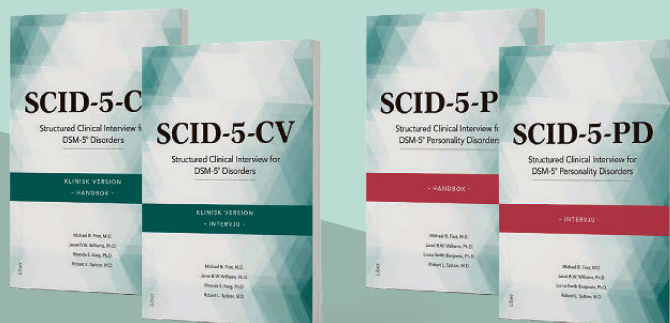
Det fanns signifikanta skillnader mellan gruppernas medelvärden på samtliga indexnivåer. Verbal funktion var signifikant högre i gruppen som varken hade försenad språkutveckling, AST eller IF ($M=101,04$, $SD=19,914$) jämfört med barn med endast försenad språkutveckling ($M=89,53$, $SD=18,028$). Det fanns också signifikanta, men betydligt mindre, skillnader i perceptuell funktion ($M=103,01$, $SD=13,562$ vs $M=98,28$, $SD=11,963$), arbetsminne ($M=95,92$, $SD=13,060$ vs $M=90,64$, $SD=9,274$) och snabbhet ($M=95,00$, $SD=13,708$ vs $M=89,56$, $SD=12,134$).

Diskussion

Den här studien beskriver relationen mellan språkutveckling och intelligens, IK, för ett urval av barn med och utan försenad språkutveckling. Resultaten indikerar att en försenad språkutveckling inte enbart påverkar barnens verbala utveckling, utan också andra kognitiva domäner, även när man kontrollerar för AST och IF.

En del av förklaringen kan vara att ett försenat språk är ett uttryck för en mängd olika hjärnfunktioner och att det finns en gemensam etiologi för språkutveckling och andra störningar och avvikelser. Försenad språkutveckling förekommer sällan i vakuum utan dyker ofta upp tillsammans med andra avvikelser. Forskning har dokumenterat ett

Ny
upplaga på
svenska!

LÄS MER PÅ
LIBER.SE

betydande samband mellan språkutveckling och läs- och hörförståelse^[15], både för den narrativa förståelsen och förståelsen för textstruktur. Barn med försenad språkutveckling kan ha svårigheter med att skriva^[18], och kan nå motoriska milstolpar senare^[17]. Av de barn som screenats positivt för försenad språkutveckling hade 23 procent senare signifikanta svårigheter med sociala färdigheter^[18]. Dessutom har barn med språkstörning lägre föräldrarapporterad livskvalitet^[19].

Resultaten från den här studien går i linje med tidigare resultat som visar att informationsbearbetningshastighet var en prediktor för IK hos barn med språkstörning^[20], och att språkstörning kan vara en gemensam bakomliggande faktor till andra funktionsvariationer^[5] där försenad språkutveckling kan vara den tidigaste indikatorn på framtida, om än ospecifika, neuropsykiatriska utvecklingsavvikelser. Att följa upp språkutvecklingen är viktigt även i de fall barn upplevs som *late bloomers* och inte verkar ha påtagliga avvikelser senare i barndomen, eftersom språksvårigheter kan uppfattas ha försvunnit för att sedan återkomma.^[21]

Resultaten antyder att enbart en fråga: »Var ditt barn sen med att lära sig prata eller talar det inte alls«, ställd vid 9 års ålder, kan predicera signifikanta skillnader inom samtliga IK-domäner vid 15 års ålder. Barn med försenad språkutveckling behöver

uppmärksammas i god tid och ges stöd inom ytterligare domäner, inte enbart i språkutvecklingen. Denna fråga skulle i kombination med några fler, kunna utgöra en lättadministrerad screening för att upptäcka individer i behov av stöd i skolan.

Slutsats och implikationer

Resultaten bekräftar tidigare forskning om att verbala förmågor ger en tydlig indikation på barnets globala kognitiva utveckling. En enda fråga om språkutveckling kan ha ett prediktivt värde för barnets intellektuella förmågor. Vidare behövs mer forskning från andra stora representativa urval med ett särskilt fokus på barnens kognitiva förmågor och försenad språkutveckling, på grund av dess prediktiva värde ●

Katalin Niklasson, psykolog och
blivande specialist i neuropsykologi

Referenser

(fullständig referenslista finns på psykologtidningen.se)

1. Tomasello, M. (2011). Language Development. In U. Goswami (Ed.), *The Wiley-Blackwell handbook of childhood cognitive development*, pp. 239-257. John Wiley & Sons.
2. O'Grady, W. (2000). Syntax, Acquisition of. In P. Hogan (Ed.), *The Cambridge encyclopedia of language sciences*, pp. 828-831. Cambridge, UK: Cambridge University Press
3. Dale, P. S. (1996). Parent report assessment of language and communication. In K. N. Cole, P. S. Dale, & D. J. Thal (Eds.), *Assessment of communication and language* (pp. 161-182). Baltimore, MD: Brookes.
4. Roberts, J., Rescorla, L., Giroux, J., & Stevens, L. (1998). Phonological skills of children with specific expressive language impairment (SLI-E): outcome at age 3. *J Speech Lang Hear Res*, 41(2), 374-384. <https://doi.org/10.1044/jslhr.4102.374>
5. Caspi, A., Houts, R. M., Belsky, D. W., Goldman-Mellor, S. J., Harrington, H., Israel, S., Moffitt, T. E. (2014). The p Factor: One General Psychopathology Factor in the Structure of Psychiatric Disorders? *Clin Psychol Sci*, 2(2), 119-137. <https://doi.org/10.1177/2167702613497473>
6. Miniscalco, C., Nygren, G., Hagberg, B., Kadesjö, B., & Gillberg, C. (2006). Neuropsychiatric and neurodevelopmental outcome of children at age 6 and 7 years who screened positive for language problems at 30 months. *Dev Med Child Neurol*, 48(5), 361-366. <https://doi.org/10.1017/S0012162206000788>
7. Gillberg, C. (2010). The ESSENCE in child psychiatry: Early Symptomatic Syndromes Eliciting Neurodevelopmental Clinical Examinations. *Res Dev Disabil*, 31(6), 1543-1551. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2010.06.002>
8. American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
9. Kantzer, A. K., Fernell, E., Westerlund, J., Hagberg, B., Gillberg, C., & Miniscalco, C. (2018). Young children who screen positive for autism: Stability, change and »comorbidity« over two years. *Res Dev Disabil*, 72, 297-307. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2016.10.004>
10. Larson, T., Lundström, S., Nilsson, T., Selinus, E. N., Råstam, M., Lichtenstein, P., Kerekes, N. (2013). Predictive properties of the A-TAC inventory when screening for childhood-onset neurodevelopmental problems in a population-based sample. *BMC Psychiatry*, 13, 233. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-13-233>

blir

Vi är nu en del av Capio – Nordens största privata vårdgivare med ett brett vårdutbud och stora möjligheter till kompetensutveckling och utveckling.

Vi har samma medarbetare och lokaler som tidigare.

Varmt välkommen för kontakt om möjligheter framåt!

»Avvikande perception är centralt vid autism«

Kvinnor har en auditiv fördel gentemot män som är mer visuella.

– Här kan förklaringen finnas till varför färre kvinnor får autismdiagnos, säger Sofia Åkerlund, psykolog och doktorand vid Lunds universitet.

Svårigheter att bearbeta intryck verkar vara centralt vid autism. Perceptionsavvikelsen handlar om att visuella och auditiva stimuli inte binds samman till en korrekt helhet.

– Killar med autism har generellt en mycket stark visuell förmåga. De reagerar snabbare och starkare på visuella intryck, vilket gör att de auditiva blockeras bort. De får in för lite information.

Hos barn som inte har autism är förmågorna ungefär jämnstarka, de tar in information båda vägarna som hjärnan sedan sorterar för att lista ut vilka av intrycken som är de viktigaste. Men en viss könsskillnad finns.

– Tjejer har generellt en starkare auditiv förmåga än killar. Det skulle kunna förklara varför de har en fördel i kommunikativa och sociala sammanhang, då språket till stor del bygger på auditiv information.

Sofia Åkerlunds forskning

SOFIA ÅKERLUND

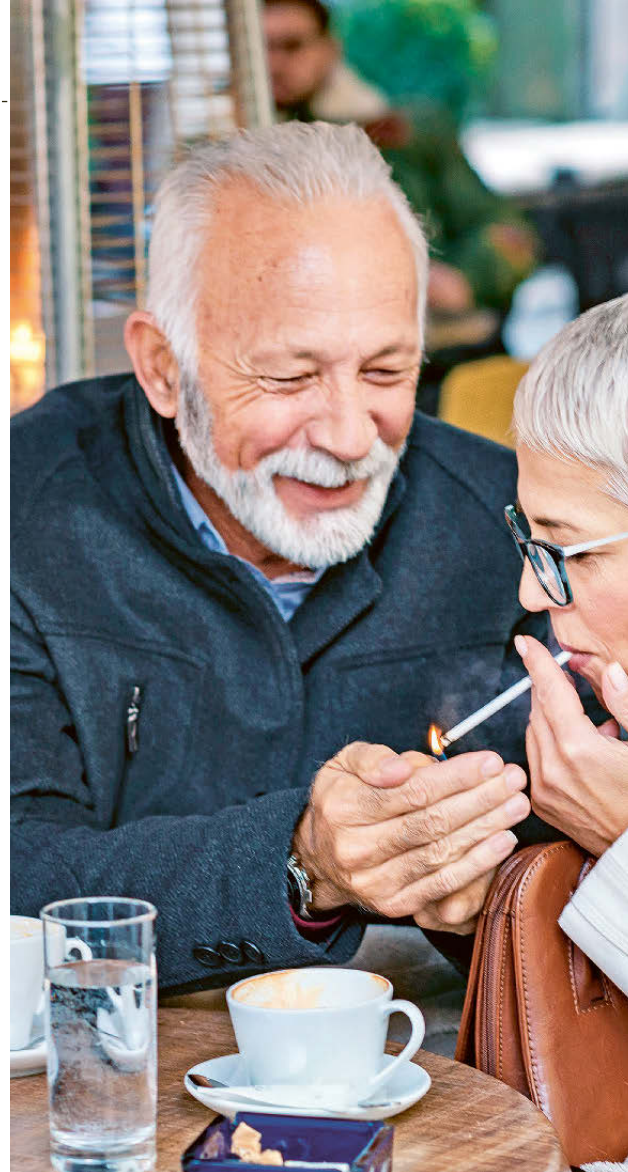
indikerar att den auditiva fördelen hjälper flickor med autism i enklare sociala sammanhang, men att de i komplexare situationer när de behöver all tillgängliga information får svårt, på grund av att även de missar stimuli.

– Deras svårigheter märks inte lika lätt för de har ofta lärt sig att anpassa sig efter andra, men sociala situationer när de både behöver ta hänsyn till andras känslor och egna, blir knepiga och stressande för dem.

● Maria Jernberg

Åkerlund S et al. *Frontiers in Psychology*, 2023.

»Tjejer har generellt en starkare auditiv förmåga än killar. Det skulle kunna förklara varför de har en fördel i kommunikativa och sociala sammanhang.«

INTERNATIONELL FORSKNING

STÄRK RELATIONEN MED EN CIGG

Ju fler cigaretter ett par rökte tillsammans under en dag, desto bättre var deras relation dagen efter. Detta noterade forskare från Zürich när de tittade på data från tre studier som undersökt samlevande par.

– Paren rapporterade en större närhet och tillfredställelse dagen efter de tillsammans utfört ett problematiskt beteende. I första studien rörde det sig om 82 par som delade en eller flera cigaretter, i andra studien om 117 överviktiga par som hade en stillasittande

BILD ISTOCKPHOTO

SVENSK FORSKNING

TONÅRINGARS DIGITALA SEXLIV

För unga i dag har internet alltid varit en självklar arena. Liksom andra delar av livet, sker även sexuella aktiviteter och kontakter digitalt. Internet innebär både sexuella möjligheter och risker.

Tidigare forskning visar att de flesta som »sextar« är i en kärleksrelation och har positiva upplevelser. För att få mer kunskap om pressande situationer, tillfrågades 225 ungdomar i åldern 13-16 år om sina erfarenheter av att någon ber om nakenbilder.

Resultaten visar att det finns en rad situationer som upplevs som pressande. Både implicit och explicit press förekommer och väcker olika känslor. En del beskrev relativt starka psykiska reaktioner medan andra blev stressade.

Det fanns även de som var till synes obekymrade. De sa att de tyckte att det blivit så vanligt, och att det var lätt att säga nej. Många hade också hittat välfungerande strategier för att hantera oönskade sexuella förslag. Nästan ingen uppgav att de sökt stöd hos föräldrar eller vänner. Forskarna drar därför slutsatsen att det är avgörande att förbereda unga med kunskap och självförtroende så att de själva kan hantera inbiter på nätet.

Lunde C et al. Journal of research of adolescence, 2023.

dag i soffan och tredje studien innefattade 79 par där en av parterna haft en stroke, och som åt ohälsosamt. I den sistnämnda studien bekräftades dock inte sambandet.

Regressionsanalyser visar att det omvända inte gäller: dagar då paren hade det bättre ihop predicerade inte problematiska beteenden.

Resultaten tyder på att när människor utför problematiska beteenden ihop, skapar det en känsla av gemenskap även om det är en potentiellt ohälsosam aktivitet. Om vårdpersonal vill hjälpa människor att bryta sina dåliga vanor behöver de beakta vanornas roll i individens sociala sammanhang.

Pauly T et al. Personality and Social Psychology Bulletin, 2023.

SÅ STÖDS FÖRÄLD- RAR I PSYKIATRIN

Barn till föräldrar med psykiatriska problem löper större risk att själva utveckla psykisk ohälsa. I Sverige har vuxenpsykiatrin en skyldighet att informera om hur barn kan påverkas och ge nödvändigt stöd till föräldrarna.

I en ny studie jämförde forskarna de två mest använda stödinterventionerna med sedvanlig vård. Barnen var mellan åtta och sjutton år och hade föräldrar med depression, ångest eller bipolär sjukdom. Resultaten visar att barnen i de familjer som fått »Family talk intervention« eller »Let's talk about children« fick ett bättre

skydd mot psykisk ohälsa än vad barnen i sedvanlig vård fick. Sedvanlig vård inbegrep här både interventioner som utgick från en annan manual eller som inte var manualiserade, och med varierande omfattning.

»Family talk interventions« och »Let's talk about children« utgörs av samtal om hur föräldrarnas psykiska ohälsa påverkar familjen och om barnets styrkor och sårbarhet. »Family talk interventions« är fördjupat, med sex till åtta sessioner, medan »Let's talk about children« är en till två sessioner. Ingen signifikant

»Endast en variabel kunde förutsäga om individen skulle få kontroll över sitt drickande.«

skillnad mellan dessa två program hittades.

Forskarna rekommenderar att använda dem i psykiatrin även fortsättningsvis, och att alla åtminstone får den kortare »Let's talk about children«.

Nordh, E-L W et al. Acta Paediatrica, International Journal of Paediatrics, 2023.

TIDIGT ALKOHOL- STOPP GYNSAMT

Behandling av alkoholproblem på internet är effektivt men hjälper inte alla. Forskare i Göteborg ville ta reda på vad som kan förutsäga ett lyckat resultat där patienten tillägnar sig ett drickande med låg risk.

Bland annat studerades följsamhet till behandlingen. Att ha höga förväntningar och uppfatta den som logisk, ökade följsamheten. Men i motsats till de flesta andra studier om internetbehandling, fann forskarna inget samband mellan följsamhet och ett lyckat behandlingsresultat.

Av de 29 olika variabler som prövades i studien, kunde endast en förutsäga om individen skulle få kontroll över sitt drickande. Deltagare som slutade med alkohol direkt när de anmälde sig till behandlingen hade större chans att nå sitt mål än de som upphörde med sitt drickande först en bit in i behandlingen. Fyndet stöds av tidigare studier som visat att de största förändringarna vid alkoholberoende sker i början eller till och med innan behandlingen startat.

Sundström C et al. European Addiction Research, 2023.

50%

När unga vuxna halverade sin tid på sociala medier fick de efter bara några veckor en signifikant mer positiv uppfattning om sina utseenden.

Thai H et al. Psychology of Popular Media, 2023.

Mia Maurer har en master i psykologi och är verksam vid Lunds universitet. Hon har flyttat mellan Finland, Edinburgh och Sverige. Hennes kloka handledare drog henne till vårt land.

»PERSONLIG UTVECKLING BÖRJAR I SEXTON-ÅRSÅLDERN«

I juni disputerar Mia Maurer på en modell för personlig utveckling hos tonåringar. I avhandlingen »Personal growth and mental health among high school students« är mental hälsa och välmående separata dimensioner som samexisterar.

Vi pratar om att unga mår dåligt, men sällan om deras personliga utveckling?

– Vi borde prata mer om det. Kanske tänker vi att det är för svårt för någon som är ung. Och så är begreppet komplicerat, folk vet egentligen inte vad som menas. I självhjälpsindustrin används det hela tiden, men inte som en klar teori om vad som händer i individen eller vad i omgivningen som bidrar till att den uppstår.

Vad händer i individen?

– Kärlan är psykologisk trygghet. Att kunna engagera sig i sig själv utan att känna hot. Flera saker händer samtidigt. Det är en dynamisk process, inte ett stadium som följer på nästa. Självmedvetenheten ökar till exempel. Att bli mer uppmärksam på sig själv, mer receptiv och öppen för det som händer, mindre avfärdande mot annorlunda erfarenheter eller andra människor. Att få en större autonomi genom att sträva mot sina mål och vara på ett sätt som är i linje med sig själv.

Bli modigare att möta upp- och nedgångar, att ta ett större ansvar för sig själva och andra. Över tid utvecklas självmedkänsla, och en större kapacitet att vara i världen. Känna sig mer koherent, mer holistisk med sig själv men att bry sig om andra också, och hela världen på ett sätt. Autenticitet är ett sorts mål.

När börjar det?

– Kring sexton-sjuttonårsåldern. Innan dess är tonåringar vanligtvis mest förvirrade och upptagna vid att förstå vilka de är: »Jag är inåtvänd i skolan men utåtriktad med vänner, vem är mitt riktiga jag?« Sedan börjar de inse att olika situationer kräver olika ageranden, och blir flexibla snarare än förvirrade. Men vissa element av personliga utveckling kan ha sin upprinnelse tidigare.

Behövs något mer än psykologisk trygghet?

– Den sociala miljön är det viktigaste. En förälder som vill engagera sitt barn i en utvecklingsprocess kan skapa en atmosfär av öppenhet och acceptans, och ha ärliga och sårbara samtal om hur barnet känner och tänker om världen och vad som är viktigt för dem. Individen behöver vara villig och intresserad av att vara i en personlig utveckling. Om personen är emot en sådan process eller att utforska sin inre värld, kommer den inte att äga rum. Då stannar människor vid rigiditet och ett fjärmande från sina egna upplevelser. De är inte i kontakt med sitt psykologiska jag. Bara att människor blir medvetna om att personlig utveckling faktiskt är ett riktigt, beforskat fenomen, kan hjälpa dem att bli nyfikna.

Hur har du tagit fram modellen?

– Jag är intresserad av humanistisk psykologi och har baserat den på Carl Rogers teori från 1960-talet om terapeutisk förändring och vad som händer när en terapi går bra. Det har visat sig att den har mycket stöd i nutida forskning.

I avhandlingen skiljer du mellan frånvaro av mental ohälsa och välmående?

– Vi har frågat unga människor om symtom på psykisk ohälsa men också om närhet till andra, lycka, optimism, engagemang och beslutsamhet. Det är separata dimensioner som kan samexistera på intressanta sätt. Psykisk hälsa är inte bara frånvaro av symtom. Välmående är en process snarare än ett statiskt tillstånd.

● Maria Jernberg

VAD: Kompetens- och nätverksträff för primärvårdspsykologer

NÄR: 21-22 mars 2023

VAR: Göteborg, Psykologiska institutionen

ARRANGÖR: Nätverket för primärvårdspsykologer

»Den hemliga gästen var höjdpunkten«

Totalt 115 primärvårdspsykologer samlades i Göteborg. Psykologen Sofia Eithun Rönning ansvarade för arrangemanget.

– Särskilt kul var det att få hit Sveriges första primärvårdspsykolog, säger hon.

Primärvårdspsykologerna höll sin konferens på Psykologiska institutionen i Göteborg.

Schemat var späckat med föreläsare som ställde upp gratis – arrangörerna var måna om att hålla nere kostnaderna. Ändå hade många arbetsgivare nekat psykologer som ville delta.

– Vi räknade med runt 200 deltagare. Att många arbetsgivare sa nej visar att beslutsfattarna har för låg kunskap om vad psykologerna bidrar med och behöver för att kunna utföra ett bra arbete, säger Sofia Eithun Rönning.

Den hemliga gästen visade sig vara Lena Weirén som år 1994 blev Sveriges första psykolog inom primärvården. Hon berättade om sina utmaningar, som i flera avseenden inte har förändrats.

– Syftet då var att minska sjukskrivningstalen och den ambitionen har ju även dagens makthavare. En förändring är att många patienter i dag förväntar sig att det finns en psykolog på deras vårdcentral, säger Sofia Eithun Rönning.

Själv höll hon en föreläsning om sin egen arbetsplats, vårdcentralen Capio Almö belägen på ön Tjörn. Där har hon lyckats genomdriva det som Psykologförbundet har som ambition: att en patient som söker

BILD: SAK ERLING

för psykisk ohälsa i första hand ska träffa en psykolog, inte en läkare.

– Nu har vi ett teamarbete som fungerar på riktigt och kan dessutom följa Socialstyrelsens riktlinjer, att psykologisk behandling är förstahandsvalet vid depression och ångest.

Hur stor är risken att du som psykolog missar somatiska förklaringar, till exempel hypotyreoos?

– Om det finns någon sådan indikation, till exempel trötthet, då skickar jag i väg patienten på provtagning och resultatet tolkas tillsammans med läkaren. Sedan kan vi erbjuda psykologisk behandling i stället för läkemedel.

Det låter dyrt, jämfört med en läkare som efter en kvart skriver ut antidepressiva?

– Tvärtom. Vi psykologer har högst kompetens när gäller psykopatologi och kan lättare bedöma

Maria Wängqvist, Maria Eriksson, Py Eriksson och Sofia Eithun Rönning höll i arrangemanget.

vad patienten lider av och vad som kommer att vara hjälpsamt. Dessutom, en patient som får psykologisk behandling får samtidigt redskap om depressionen skulle återkomma. En patient som får antidepressiva och mår bättre vill förstås fortsätta med medicinerna i all evighet.

Har du träffat fler på konferensen som jobbar likadant?

– Än så länge är det ovanligt. Det är därför vi behöver förklara detta för beslutsfattarna. Likadant är det med PLA, psykologiskt ledningsansvar, här har vi också en pedagogisk uppgift, säger Sofia Eithun Rönning, som själv är regional PLA för Capio Väst Norr.

● Lennart Kriisa

Fotnot: Nätverket för primärvårdspsykologer har runt 550 medlemmar. Totalt beräknas runt tusen psykologer arbeta inom primärvården.

Respektfulla råd till dejtare med autism

Att veta om ens intresse är besvarat, om det är läge för en kyss, hur länge man ska vänta innan man hör av sig – helt klart exempel på sådant som ställer krav på absolut socialt gehör. En utmaning för en neurotypiker; men ännu mer så för någon på autismspektrat. Så nog lär det finnas ett behov för denna nya handbok: *Knäck kärlekskoden – En dejtinghandbok för dig på autismspektrumet*. Författad av psykologerna Sofia Asplund och Lisa Nordenstam som båda har erfarenhet av att arbeta med personer med autism, i både utredning och behandling och anhörigstöd.

BOKEN AVHANDLAR allt från hur man hittar någon att dejta, vad man kan göra på en dejt och hur man finner gemensamma samtalsämnen till teman som gränssättning, sex och återhämtning. Återkommande i alla kapitel är en guide i hur man kan läsa av andras signaler. Till sin hjälp tar författarna trafikljus. Exempel ges på beteenden

som kan tolkas som grönt ljus och innebär att man kan köra på, gula beteenden som innebär att man bör avvakta, och beteenden som signalerar rött ljus och innebär att man ska stanna upp. En bra och tydlig metafor, men med en märklig layout där trafiksignalerna genomgående är blå och färgerna skrivs ut i bokstäver, i stället för att vara tryckta i sina rätta färger.

KNÄCK KÄRLEKSKODEN
SOFIA ASPLUND OCH LISA NORDENSTAM,
NATUR & KULTUR, 2023.

Genom boken finns citat från personer undertecknade med namn och ålder. Författarna hänvisar också till diskussioner de haft med autistiska och neurotypiska personer. Men som läsare blir jag förvirrad över vilka det är som citeras och med vilka dessa diskussioner förts. Ingenstans finns angivet hur många, med vilket urval eller i vilket syfte intervjuer och diskussioner gjorts.

HÄR OCH VAR lyser också mer utvecklade resonemang kring författarnas råd med sin frånvaro. »Sensorisk över- eller underkänslighet är inte något du behöver utmana dig i eller öva på, som det kan vara med annat i dejtingvärlden när man är autistisk (eller neurotypisk). Fokusera i stället på att anpassa situationen.« Varför ska just inte detta, men så mycket annat utmanas?

Boken är som en respektfull och ogenerad storasyster. En sådan man önskar alla – men som man ibland undrar var hon får sin tvärsäkra information ifrån.

● *Celia Svedhem, psykolog och litteraturkritiker*

Vidare går författarna igenom vad som är skillnaden mellan att som autistisk maskera, anpassa och utmana sig och vilka fördelar som kan finnas med att vara autistisk när det kommer till dejting, sexliv och relationsbygge. Kapitlen är tydligt strukturerade med korta stycken och en sammanfattning i slutet. Språket är rakt och enkelt, tonen positiv, inkluderande och respektfull.

Tillåt mig tvivla – en bok om åsikter på gott och ont

STEFAN EINHORN OCH FOLKE TERSMAN,
NATUR & KULTUR, 2023.

När bytte du senast åsikt? Var det svårt? I den här boken får du veta varför det är så svårt. Varför vi målar in oss i hörn och mest försvarar oss, i stället för att tvivla. Den som omprövar sina övertygelser blir också friare i tanke och i handling. Författarna verkar inte tvivla på detta. /LK

Tillit och medledarskap – handbok för chefer

ANNIKA GISTVALL OCH JOHANNA RÅDESTAM,
LIBER, 2023.

I platsannonser står det ofta att den tilltänkta chefen ska tillämpa ett »modernt ledarskap«, vad nu det kan vara. Förmodligen att stämpelklockan inte ska grävas upp, därför behöver chefen känna tillit till sina medarbetare. Det här är boken som berättar hur chefen kan träna upp den förmågan. /LK

Anders Almingfeldt (till höger) tillsammans med Mikael Skogsmo.

Anders Almingfeldt / psykolog

»När vi skriver att man ska ta livet av sig menar vi motsatsen«

När Anders Almingfeldt ger ut en bok brukar han ha uppläsningar. En kompis kompis som är jazzmusiker kompar på basfiol. På omslaget till den senaste utgåvan anges att ett arrangemang kommer äga rum i Wien.

– Det vet vi inte riktigt, så där ljög vi egentligen. Som psykolog är det klart att jag har en eller annan koppling till Wien, men vi har inga pengar och folk i Österrike skiter väl i några svenska psykologer. Men om vi gör någonting, ett litet prank där, kanske Tommy filmar och så blir det något roligt.

Tommy är den tekniskt kunnige, arbetar på 1177 och är medlem i *Psykologer goes art*, kollektivet där Anders Almingfeldt skriver och Mikael Skogsmo målar.

– Vi skapar på olika håll.

Micke håller på hela tiden och jag håller på. Vi hittar saker som funkar ihop och så sällar vi. Det är ett lekfullt sätt och till slut har vi en form för det, nu blev det en antisjälvhjälpsbok.

MIKAEL SKOGSMOS BILDER varvas med Anders Almingfeldts poesi. Bilderna beskrivs som psykologiskt måleri.

– De är naivistiska, men också generösa, han bjuder på sig själv när han målar.

Begreppet antisjälvhjälpsbok är inte myntat av Anders Almingfeldt men han tycker att det har något. För poesi och konst tror han är ointressant för de allra flesta människor, men antisjälvhjälpslitteratur kan vara av intresse.

– Det är på något sätt en motsägelse, man kan inte skriva det. För när jag tänker på vår bok, utifrån formens

nivå, tror jag att man får lust. Helt enkelt ska man tycka det är roligare att leva när man läst den. På så vis är det ju ingen antisjälvhjälpslitteratur. När vi skriver att man ska ta livet av sig är det ju snarare motsatsen det ska ge.

Han menar att en del litteratur som uppger sig att vara god inte alltid fyller det syftet. Om man säger någonting som redan sagts så många gånger att folk är trötta på det, får det nästan motsatt effekt.

Som psykolog kan han bli

trött på sig själv och sin roll. Han tror att det är en åldersgrej.

– Jag pratar som en papegoja och då vill jag något ytterligare. Jag var mycket mer tillfredsställd som psykolog de första fem, tio åren, men sen har jag känt att jag vill formulera mig på nya sätt. I kulturvärlden bedöms jag helt och hållet utifrån originalitet och läsvärde. Det behöver inte vara vederhäftigt och logiskt.

HAN SKRIVER NÄSTAN jämt – hemma, på spårvagnen, när han har tio minuter över, är alltid på jakt efter en formulering. Samtidigt arbetar han heltid som primärvårdspsykolog och på en egen mottagning i Alingsås. Han tycker inte om att vila.

– Jag vill alltid ha något att göra. Att gå upp på morgonen och vilja något är oslagbart.

Ibland är humöret tyngre. Då producerar han inte lika mycket utan redigerar och läser. Han fyller sig med medvetande som han vill bli påverkad av, tar ett bad Torgny Lindgren. Senaste året har han varit upptagen av Kristina Lugn.

– Hon är vid diskbänken och de små frågorna som rör vad vi människor håller på med. Relation-relation-relation, sida upp och sida ner, och där är mina frågor. Transströmer är död text för mig. Han är helt otrolig men han är uppe i himlen.

• Maria Jernberg

Som en påminnelse om att det finns liv inte bara på andra planeter utan också på denna

ANDERS ALMINGEFELDT OCH MIKAEL SKOGSMO, STAKABOKFÖRLAG, 2023.

»Att tycka om sig själv är inte intillräckligt mycket låta andra sköta den uppgiften.«
»Och nu tycker jag att vi blåser liv i sagoböckerna genom vårt sätt att leva.« Citat ur boken som innehåller ord om psykologi, Göteborg och livet, och bilder i klara och dova färger.

Låt oss bilda ett lag

En kompis till mig hade läst en text jag skrivit om en personlig problematik. »Men är det verkligen seriöst, kan du offentligt vara en som behöver hjälp, samtidigt som du själv har patienter och ska hjälpa andra?»

I Sverige tycks det finnas en förväntan att psykologer ska vara något slags övermänniskor. Att vi inte ska ha egna problem, utan ha allt *sorted out*. Att vi vid examen liksom automatiskt upphör med ångest, överdriven spritkonsumtion, skilsmässor och huvudvärk. Kanske har vi själva målat in oss i det hörnet. Varit med och målat upp den bilden? Gått med i Jordan B Peterson-klubben och intalat oss att man måste ha städlat sitt eget rum innan man går ut i världen och deltar i den?

I USA TYCKS STÄMNINGEN bland psykologer och psykoterapeuter vara en annan. Nicole LePera släppte nyligen sin andra bok *How to meet your self*. Hon är en jätte på sociala medier. Som *The holistic psychologist* har hon sex och en halv miljoner följare på Instagram. Hon är väldigt tydlig med att hon utvecklat sin metod och sina tankar som en följd av sin egen psykiska kraschlandning. Och att hon fortfarande, parallellt med att hon hjälper andra, fortfarande jobbar aktivt med sitt eget mående och läkande.

»Psykologer lider onekligen också av psykisk ohälsa emellanåt.«

Gabor Maté är ett annat exempel. Han har precis givit ut boken *The myth of normal*, där han bland annat pratar om att vidga traumabegreppet och vilket stort inflytande trauma har på vår psykiska och fysiska hälsa. Även han är väldigt öppen med de egna traumorna han bär på, som fortfarande påverkar honom och som han kontinuerligt bearbetar.

JAG TROR ATT det är rätt väg att gå. Både därför att psykologer onekligen också lider av psykisk ohälsa emellanåt. Men också därför att det minskar känslan av »vi« och »dom«. Av att människor består av ett A-lag och ett B-lag. Där det ena är de som hjälper, och det andra de som blir hjälpta. Om vi i stället är öppna med att också vi psykologer kämpar med saker, blir det lättare att se att alla människor har både något att bidra med, och något de behöver stöd i.

• Celia Svedhem, psykolog och litteraturkritiker

Nya böcker

BILD: ISTOCKPHOTO

Jämställd vardag

Sandra Lindström, Eget förlag, 2023.

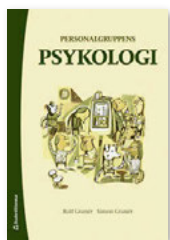
Relationer är ofta bekymmerslösa fram till att barn ska kombineras med yrkeslivet. Tidsbristen och den skeva fördelningen leder till missnöje som vädras med kompisarna. Men som Sandra Lindström skriver, »all forskning i relationer visar att i relationer där det uppstår en tystnad kring frågor om jämställdhet blir en förändring omöjlig«. Därför denna handbok för den som vill förändra. Fram med tidtagaruret./LK

Tryggare kan ingen vara?

Pehr Granqvist, Fri tanke, 2023.

Bokförlaget Fri tanke verkar ha oändligt med papper. Här kommer ytterligare en superintressant tegelsten för den som har en vecka över och inte klarar att ta till sig ett påstående utan att direkt få ta del av referensen. Kan därför bara värdera delar av boken men den blickar både bakåt på anknytningsteoriens koppling till religion och framåt, hur psykedelisk terapi kan förstås utifrån koppling mellan anknytning, religion och andlighet. En bok för hängmattan. /LK

Personalgruppens psykologi

Rolf Granér och Simon Granér,
Studentlitteratur, 2023.

Många chefer ligger vakna på nätterna och förbannar sin obegripliga personalgrupp. Författarna slår därför redan på första sidan fast: det är lättare att acceptera det vi förstår. För det finns inte en grupp som är den andra lik, även om arbetsuppgifterna är identiska. Subgrupperna kan vara en förklaring, liksom många andra. Här får läsaren veta hur de uppstår och vad som kan göras. /LK

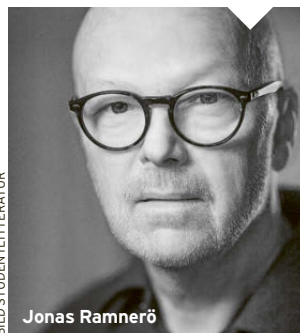

Positivt beteendestöd. PBS i praktik och inom LSS

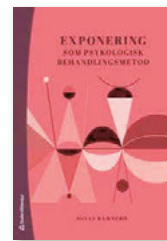
Redaktör Malin Angberg,
Fantasi och Fakta, 2023.

Utgångspunkten är att det finns en orsak till att problemskapande beteenden uppstår och används. Men tvång och bestraffning är fel vägar att gå. I den här korta boken, författad utifrån kunskaper hos de anställda på Psykologpartners, går det att bland annat få lära sig hur lätt det är att trampa fel i bemötandet, och hur det kan undvikas. /LK

»Exponering bygger på en djupgående förståelse för hur rädsla och undvikande fungerar hos människor.«

BILDSTUDENTLITTERATUR
Jonas Ramnerö

Exponering som psykologisk behandlingsmetod

Jonas Ramnerö,
Studentlitteratur, 2023.

Hela 34 år har det tagit för Jonas Ramnerö att få ur sig denna bok. Åtminstone om man ser till hans fascination inför att en behandling fungerade som nybakad psykolog, till ett yrkesliv med fokus på att lära sig allt om exponering. Visserligen är detta en bok som riktar sig till studenter, men den innehåller också kunskap som kan falla bort med tiden. Som att varje klinisk bedömning bör starta med att patienten fritt får beskriva varför patienten just nu söker psykologisk behandling.

Att titeln inte innehåller termen kbt är förmodligen ett medvetet val. Just den termen har väl för vissa blivit ett stimuli som leder till undvikande. Men exponering används inom en rad terapier och den må framstå som banal, men som Jonas Ramnerö själv skriver, »exponering bygger på en djupgående förståelse för hur rädsla och undvikande fungerar hos människor«. /LK

Fler böcker om psykologi – följ Psykologtidningen på Instagram.

Så kan vi bli ett strategiskt förbund

Psykologförbundet föreslår i *Dagens Medicin* den 8 mars sju konkreta åtgärder för att stärka tillgången på psykologisk behandling och ge patienter som lider av psykisk ohälsa rätt vård:

1. **Stärk förutsättningarna i primärvården.** Psykologisk kompetens måste ingå i primärvårdens grunduppdrag.

2. **Säkerställ tillgången på specialistbehöriga psykologer.** Staten måste säkra tillgången på specialistpsykologer, vilket kräver offentlig reglering av psykologernas specialistutbildning.

3. **Säkerställ psykologisk kunskap på strukturell ledningsnivå i vården.** Inför psykologiskt ledningsansvarig, PLA, i primärvården och specialistvården.

4. **Ändra praxis kring undersökning.** I dag är praxis att inledande undersökning av en patient alltid görs av läkare. Patienter med symtom på psykisk ohälsa bör på likvärdigt sätt kunna få inledande undersökning av psykolog.

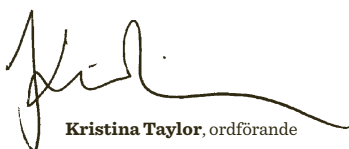
5. **Stärk arbetsmiljön inom den specialiserade psykiatrien.** För att säkra patienternas tillgång till rätt kompetens måste arbetsmiljöbrister åtgärdas.

6. **Inför behandlingsneutrala ersättnings-system.** Ersättnings- och upphandlingssystem i sjukvården måste premiera likvärdig,

effektiv och evidensbaserad vård som de facto svarar mot patienternas fysiska och psykiska behov.

7. **Inför tillitsbaserad styrning.** Psykologer är skyldiga att jobba i enlighet med tillämplig lagstiftning, etiska riktlinjer och evidensbaserad praktik. Dagens styrning försvårar detta.

FÖR ATT NÅ FRAMGÅNG behöver vi jobba långsiktigt med påverkansarbete i kontakter med politiker, myndigheter, media och andra aktörer, på såväl nationell som regions- och kommunnivå. Förbundsstyrelsen hoppas att ovanstående budskap – liksom den förbundspolitiska inriktning vi lägger fram till kongressen – ska kännas relevanta för medlemmar och föreningar att tillämpa i sina sammanhang. Då kan vi bli ett strategiskt förbund som flyttar fram positionerna för psykologkåren!

Kristina Taylor, ordförande

»Inför psykologiskt ledningsansvarig i primärvården och specialistvården.«

Förbundet svarade på brev från klimataktivister.

Förbundsnytt

Kongress 2023

FÖRBUNDSDEMOKRATI.

Psykologförbundets kongress hålls vart tredje år, och 2023 är det dags igen. Den 13-14 maj ska sjuttionio kongressombud fatta beslut om förbundets politik och inriktning under den kommande mandatperioden. Det är bara ombuden som har rösträtt, men alla medlemmar är välkomna till kongressen. För att hinna med så många intressanta samtal som möjligt under dessa två dagar kommer delar av dagordningen genomföras digitalt med start den 8 maj.

Taylor om demokratiska strukturer

POLITIK. I januari fick Psykologförbundet och flera andra fackförbund ett brev från drygt trehundra aktivister. Avsändarna kräver att förbunden »sluter upp för att minska den tystnadskultur och

mobbing som sker mot klimataktivister och klimatfriskräkiga«. Mot bakgrund av detta skrev ordförande Kristina Taylor ett blogginlägg där hon framhåller att även en representativ demokrati bör sträva efter något mer än majoritetsbeslut, och att vi får bäst underlag genom att försöka väga in olika intressen och perspektiv. Du hittar texten på psykologforbundet.se.

Jämför din lön med andras

VILLKOR. Du vet väl att alla medlemmar i Psykologförbundet har tillgång till Saco Lönesök? Där kan du välja att få en snabb och enkel överblick av ditt löneläge, eller fördjupa dig i statistik om medellöner och lönespridning för olika åldersgrupper, utbildningar, befattningar, yrkesgrupper och regioner. Läs mer på psykologforbundet.se/ion

www.psykologforbundet.se • post@psykologforbundet.se

Psykologer för mödrhälsovård och barnhälsovård

Årsmöte 2023

28/9 kl 09.30–12.00, Elite Stora Hotellet Jönköping.
Årsmötet sker i samband med vår årliga nationella konferens.
Anmälan till konferensen öppnar 1/5.

Mer information på:
www.psykologforbundet.se/mbhv-psykologerna

Vad ska jag tänka på inför PTP-anställning?

Fråga: Jag är klar med min examen till sommaren och söker nu PTP-tjänst. I förra veckan blev jag erbjuden en anställning som PTP-psykolog, har ännu inte tackat ja men har planer att göra det. Vad behöver jag tänka på innan jag tackar ja?

Så kul att du blev erbjuden den PTP-anställning du sökt! Det finns en del saker att tänka på innan du tackar ja till tjänsten. Till att börja med är det viktigt att kontrollera att arbetsgivaren är godkänd av Socialstyrelsen att ta emot PTP-psykologer i sin verksamhet, det vill säga att arbetsgivaren har en sådan verksamhet som uppfyller kraven i Socialstyrelsens PTP-föreskrifter.

Det är också en bra idé att känna till löneläget innan du förhandlar din lön. PTP-lönerna varierar beroende på sektor och geografi så se till att undersöka löneläget som gäller där du ska arbeta. Psykologförbundet har tecknat så kallade sifferlösa avtal med arbetsgivarparterna. Det innebär att lönen ska vara individuell och differentierad, alltså att lönen ska sättas utifrån den sökandes utbildning, kunskap, kompetens, erfarenhet och personliga meriter.

Tänk igenom vilka argument du kan föra fram i lönediskussionen – du har kanske tidigare erfarenhet av psykologiskt arbete som gör att du kan bidra till verksamheten och arbeta självständigt tidigt i

PTP-tjänstgöringen. När arbetsgivaren hävdar att de har ingångslöner eller att lönen inte är förhandlingsbar för PTP-psykologer så råder vi dig att hänvisa till att de partsgemensamma löneavtalen är sifferlösa. Psykologförbundets råd är att du ska stå upp för den lön du begär och ge ett motbud även när arbetsgivaren meddelar dig att lönen är förbestämd.

Det är inte alltid lätt att veta vad en rimlig PTP-lön är när du är ny på arbetsmarknaden. Vårt råd till dig är att du ska förbereda dig innan din löneförhandling. Det gör du som medlem genom att undersöka löneläget i den digitala tjänsten Saco Lönesök via vår hemsida. Efterfråga gärna råd av din psykologförening eller lokala fackliga företrädare, om sådan finns. Det går också bra att kontakta oss på rådgivningen för individuell rådgivning, vi finns tillgängliga via e-post eller telefon.

Kom också ihåg att fråga arbetsgivaren om den har kollektivavtal.

Om det inte finns så behöver du vara extra noga med att gå igenom villkoren i ditt enskilda anställningsavtal innan du skriver under det. Senast en

månad efter att du har börjat arbeta är arbetsgivaren enligt lag skyldig att lämna skriftlig information om de villkor som är av betydelse för anställningen, men vi rekommenderar alltid att du ser till att få ett skriftligt anställningsavtal så fort som möjligt.

/Malin Semb Hennings, ombudsman

MALIN SEMB HENNINGS

NILS-ERIK SOLBERG

Fråga: Vi har fått en remiss avseende en adhd/autism-utredning på ett barn där vårdnadshavarna inte vill att vi ska nämna syftet med besöken och inte heller återkoppla eventuella diagnoser till barnet. Vår bedömning är att barnet utifrån ålder och mognad har rätt att få denna information. Vårdnadshavare vägrar detta, men vill att utredningen görs. Är vi skyldiga att gå vårdnadshavare till mötes?

Barn har samma rätt till information som vuxna, enligt reglerna om informationsskyldighet. Däremot ska informationen anpassas efter exempelvis mottagarens ålder och mognad. Barnet har alltså en självständig rätt att som patient få information om vården, vilken vårdnadshavaren inte kan bestämma över med ett blankt nej. Vårdnadshavaren har också en, med barnets ålder och ökade mognad, mer och mer begränsad rätt att få del av uppgifter. Ett äldre barn kan till och med ha rätt att neka vårdnadshavaren att få information.

Vården ska utformas och genomföras i samråd med patienten så långt som möjligt, samt särskilt bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet. Alla patienter har rätt till information för att kunna vara delaktiga i vården och formulera sina behov.
/ Nils-Erik Solberg, förbundsjurist

HAR DU EN FRÅGA?

Mejla! redaktionen@psykologtidningen.se

Du kan också kontakta medlemsrådgivningen på telefon 08-567 06 400.

Psykolog

TIDNINGEN

Ges ut av Sveriges Psykologförbund.

REDAKTIONEN

Chefredaktör och ansvarig utgivare:

Lennart Kriisa
tel 0709-67 64 53
lennart.kriisa@psykologtidningen.se

Vetenskapsredaktör:

Peter Örn (sjukskrivaren)
Maria Jernberg, vikarie, tel 0704-82 21 17
maria.jernberg@psykologtidningen.se

Medverkande i detta nummer:

Ida Brogren, Kent Eng, Celia Svedhem, Anna Wahlgren,
Susanne Walström

Redaktionsrådet:

Gerhard Andersson, professor i klinisk
psykologi vid Linköpings universitet och KI.
Jenny Klefbom, psykolog och författare.
Jonas Ramnerö, enhetschef, Centrum för psykiatriforskning.
Josefin Larsson, studeranderepresentant.

 facebook.com/psykologtidningen

 @psykologtidning

 #psykologtidningen

 Psykologtidningen

Postadress: Nytorosg 17A,
116 22 Stockholm

e-post: redaktionen@
psykologtidningen.se
www.psykologtidningen.se
ISSN 0280-9702.

Annonsor: Newsfactory

Eftertextannonser
& material: Madeleine
Nordberg,
08-505 738 15
madeleine.nordberg@
newsfactory.se

Textannonser:
Madeleine Nordberg,
kontaktuppgifter se ovan

Grafisk form:

Birgersson & Co
Anders Birgersson
Markus Edin
Åse Bengtsson Helin

Korrektur:
Mats Wirström

Omslag:
Susanne Walström

Prenumerationer och adressändringar:

Vasabyrå
Tel 08-567 064 30
medlemsregistret@
psykologforbundet.se

Pris: 777 kr inkl moms helår,
8 nr 2019.

Utrikes 886 kr.

Plusgiro: 29 77 01-5
Bankgiro: 5675-9202

Psykologtidningen på nätet:

All redaktionell text
lagras elektroniskt för att
kunna publiceras också på
internet. Författare som
inte accepterar detta måste
meddela förbehåll. I princip
publicerar vi inte artiklar
med sådana förbehåll.

TS-kontrollerad upplaga
12 000 ex 2018.

Medlem av Sveriges
Tidskrifter.

Tryck:
Norra Skåne Offset

PRESSTOPP FÖR NOTISER

Nummer	4/2023
Utgivning	Vecka 23*
Manusstopp	17 maj

*Utdelningen startar onsdag
7 juni och majoriteten får
tidningen senast tisdag
13 juni. Pdf på tidningen finns
på sajten från onsdag 7 juni.

Här hittar du alla som arbetar inom Sveriges Psykologförbund

Kontakt

■ **Medlemsrådgivningen**
(frågor som rör lön, anställning,
profession, juridik, egenföretagare etc.)
Vardagar 9.00-12.00
08-567 064 00
medlemsradgivningen
@psykologforbundet.se

■ **Specialistutbildningen**
Tel tid 13.30-15.00 torsdagar
08-567 064 00
specialist@psykologforbundet.se

■ **Medlemsregistret**
08-567 064 30
medlemsregistret@psykologforbundet.se

Kansli

■ **Postadress:** Box 3287,
103 65, Stockholm

■ **Besöksadress:** Vasagatan 48

■ **E-post:** post@psykologforbundet.se

■ **E-post till personal:**
fornamn.efternamn@psykologforbundet.se

■ **Psykologförbundets hemsida:**
www.psykologforbundet.se

■ **Plusgiro:** 373267-4
Bankgiro: 767-2066

Direktnummer till personalen

■ **Ledning**
Ulrika Edwinson, 08-567 064 02,
förbundsdirektör.

Mahlén Levin, 08-567 064 07,
förbundssekreterare.

■ Kommunikation

Ann Hallsenius, 0706-12 70 60,
kommunikationschef.

Anna Härenvik, 08-567 064 42,
kommunikationsstrateg.

Emily Storm, redaktör för Psykologguiden.

Kajsa Heinemann, 0709-67 64 78,
redaktör för Psykologguiden Ung.

■ **Yrkesavdelningen**
Gunilla Svensson, 08-567 064 14,
avdelningschef Yrke.

Fredrik Engdahl, 08-567 064 05,
förhandlingschef.

Martin Björklind, 08-567 064 11,
professionsstrateg.

Nils Erik Solberg, 08-567 064 12,
förbundsjurist.

Per Johansson, 08-567 064 59,
utredare.

Thomas Tholin, 08-567 064 10,
ombudsman.

Malin Semb Henning, 08-567 064 08,
ombudsman.

Jens Lindau, 08-567 064 16,
ombudsman.

■ Utbildning

Ulrika Eskner Skoger, 08-567 064 02,
utbildningschef och central studierektor.

Elin Wesslander, 0709-67 64 74,
utbildningsledare.

Håkan Nyman, examinator
specialistutbildningen.

Eva Shaw, 08-567 064 54, administratör.
Eva Haglund, 08-567 064 09, administratör.

Förbundsstyrelsen

Kristina Taylor, ordförande.
Maria Nermark, 1:e vice ordförande.
Annalena Pejok, 2:e vice ordförande.
Kristofer Vernmark, ledamot
Isabel Khoure, ledamot.
Eva-Lena Lindström, ledamot.
Anders Ordqvist, ledamot.
Andreas Karlsson, ledamot.
Carl Hellström, ledamot.
Martina Holmbom, ledamot.
Linus Olsén, studerandeledamot.
Ninni Ahlin, studerandeledamot.

Valberedningen

Per Fallenius, ordförande.

Etikrådet

Patrik Lind, ordförande.
Anita Wäster, vice ordförande.
Bo Hejlskov Elvén, ledamot.
Åsa Prestby-Magnusson, ledamot.
Linda Richter Sundberg, ledamot.
Joel Rutschman, ledamot.

Företagarrådet

Maria Åkerlund, ordförande.
Johannes Engh, vice ordförande.
Haydar Adelson, ledamot.
Christian Fahlén, ledamot.
Kerstin Grudén, ledamot.

Specialistrådet

Sara Henrysson Eidvall, sammankallande.
Maria Marinopoulou, ledamot.
Sofia Strand, ledamot.
Malin Öhman, ledamot.

Studeranderådet

Therese Fröman, ordförande.
Wilma Granander Schwartz, vice ordförande.

Vetenskapliga rådet

Petri Partanen, ordförande.
Ida Flink, vice ordförande.
Elinor Schad, vice ordförande.

IHPU - psykologutbildarna AB

Box 3287, 103 65 Stockholm,
ihpu@psykologforbundet.se
VD: Ulrika Edwinson, 08-567 064 02.
Eva Haglund, 08-567 064 09,
administration IHPU.

Psykologföretagarna

Box 3287, 103 65 Stockholm
psykologforetagarna@
psykologforbundet.se, 08-567 064 30
Hemsida: www.psykologforetagarna.se

STP - stiftelsen för tillämpad psykologi

Box 3287, 103 65 Stockholm
Johnny Hellgren, 0705-93 56 00.

PSYKOLOGFÖRBUNDET

ANNONSERA I

Psykolog

TIDNINGEN

Annonskontakt: Newsfactory

Madeleine Nordberg

Tel: 08-505 738 15

MARKNADSANNONSER

■ LEDIGA RUM UTHYRES, STOCKHOLM

Skeppsbron 10, Gamla stan. Etablerad psykoterapimottagning. Vi har lediga rum för uthyrning. Det är i ett rum måndag och fredag och i ett annat rum onsdagar och fredagar. Pris enligt överenskommelse. Vi finns på Skeppsbron 10, Gamla Stan med bra kommunikationer.

Kontakta Owe Larsols för mer information på mobilnr: 073-915 47 27

Marknadsannonser

MARKNADSANNONS + E-TIDNING: 950 kr.

Rubrik samt fyra rader text.

■ HYRESGÄSTER MED MÖJLIGHET TILL DELÄGARSKAP, GÖTEBORG

Vi söker hyresgäster med möjlighet till delägarskap på Prinsgatans psykoterapimottagning i Göteborg

På mottagningen finns åtta delägarskap samt hyresgäster. Vi erbjuder individualpsykoterapi, par och familjeterapi samt handledning. Mottagningen är centralt belägen på Prinsgatan i Göteborg. Rummen är rymliga och ljusa, uthyres heldagar.

Du som är Leg psykoterapeut med psykodynamisk grund är välkommen med din ansökan.

Kontakta Ann-Britt Siegerstam

E-post: ann-britt.siegerstam@prinsgatan.com

KURSANNONSER & PLATSANNONSER

Ansök nu till hösten 2023 Stockholm & Göteborg

- Psykoterapeutprogrammet 90 hp
- Handledar- och lärarutbildning i psykoterapi (HLU)
- Grundläggande psykoterapiutbildning (Steg 1)

Under 2023 håller vi även flera intressanta webinarier, såväl fristående som kortare utbildningsserier. Läs mer och anmäl dig på sapu.se.

Välkommen!
www.sapu.se

HÖGSKOLAN
sapu

ITB - Institutet för Tillämpad Beteendevetenskap

PERSONALHANDLEDNING OCH KONSULTATIONSMETODIK

Institutet för tillämpad beteendevetenskap (ITB) vid Psykologiska institutionen, Stockholms universitet, erbjuder en ny omgång av denna kurs, med start HT 2023. Kursen vänder sig till yrkesverksamma, legitimerade psykologer som vill fördjupa sig i personalhandledning och konsultationsmetodik.

Kursen kan tillgodoräknas som två kurser i Psykologförbundets specialistordning, motsvarande 15 högskolepoäng. Omfattningen är 10 heldagar med seminarier och handledning under HT 2023 & VT 2024.

Kursstart: September 2023 och kursslut maj 2024.

Kursansvarig: Mats Najström e-post: mnm@psychology.su.se

Information om kursen och ansökningsformulär finns på www.psychology.su.se/itbkurser

Sista ansökningsdag är 30 juni 2023.

Stockholms
universitet

HÖGSKOLAN
sapu

30 år
1993
2023

Stockholm & Göteborg

Psykoterapeutprogrammet 90 hp

Handledar- och lärarutbildning i psykoterapi

Grundläggande psykoterapiutbildning (steg 1)

Alla utbildningar på sapu.se

Känslor, stress och trauma vid autism och adhd

Konferens i Stockholm (eller livesänt webinar), fredag 6/10 2023

Berkeh Nasri, leg psykolog med. dr. • Ulla Thorslund, leg psykolog • Maria Bühler, leg psykolog • Johan Pahnke, leg psykolog, med. dr. • Nicole Wolpher, socionom

Känsloreglering och självskadebeteende • Traumabehandling vid NPF • Neuro-ACT för stress vid autism • Evidensbaserad behandling för adhd

www.pedagogisktperspektiv.se

Häng med oss digitalt!

På psykologtidningen.se läser du de senaste nyheterna om psykologi. Som prenumerant på vårt **nyhetsbrev** får du nyheterna till din mejlbox 7 ggr under 2022. Följ oss också på **Facebook** där vi lägger ut nyheter flera gånger i veckan.

Ta chansen och bli vår nya kollega!

Ryds brunn söker två Leg. Psykologer.

Vi söker dig som är legitimerad psykolog med kompetens inom KBT. Hos oss på SiS kommer du att bidra till förändringar för våra ungdomar, i team som består av olika yrkesgrupper. De ungdomar du kommer att möta kan ha ett stort motstånd mot förändring varför din förmåga att se bortom detta och bedriva ett kontinuerligt och tålmodigt arbete behöver vara stor. Du behöver även vara nyfiken och vara intresserad av att arbeta med tvångsvård och de utmaningar som det medför.

Vi söker två leg psykologer tillsvidare för våra tre avdelningar, en Mottagnings- och behovsbedömning-avdelning samt två behandlingsavdelningar. Arbetet är givande och varierande och det finns möjlighet att utvecklas inom flera områden. Här arbetar du med både utredning och behandling, och du har även möjlighet att ägna dig åt metodutveckling, handledning, konsultation och utbildning.

Läs mer och ansök redan idag!

Statens
institutions
styrelse SiS

Det gäller livet.

Sjukvårdsföreningen för Övre Norrmalm söker leg. psykoterapeut 50 % till Sorgmottagningen.

På Sorgmottagningen erbjuds sorgpsykoterapi och kvalificerade stödsamtal åt personer som förlorat en närstående genom dödsfall. Mottagningen drivs av Sjukvårdsföreningen för övre Norrmalm och ligger i vackra lokaler på Karlbergsvägen i Stockholm. Föreningen är ideell och erbjuder kostnadsfria samtal individuellt och i grupp.

Vi söker dig som tycker om att arbeta i en grupp där alla sköter allt på mottagningen, även praktiska sysslor. Patientsamtalen står i fokus, men utöver det är det en fördel om du även kan ta handlednings- och utbildningsuppdrag. Du behöver vara flexibel, ansvarstagande med mycket god samarbetsförmåga, nyfiken på ny kunskap och tycka om utvecklingsarbete.

Sorgterapi kräver mognad och erfarenhet och naturligtvis att du är leg psykoterapeut, gärna med kris- och traumakunskap.

Maila gärna din ansökan med ett personligt brev (högst 1 A4) samt CV till oss senast den 1 maj 2023 till sorgmottagningen@gmail.com

Upplysningar lämnas av ordförande Bo Vinnars, 072 888 22 23 eller verksamhetschef Ylva Novak, 072 506 50 60.

För mer information besök www.sorgmottagningen.se

Hej psykolog!

Vill du arbeta med både individer, grupper och organisationer?

Läs mer falcksverige.se/jobb

Fd. Previa

FALCK

PSYKOLOGKONSULT FÖR UTREDNING AV BARN OCH VUXNA

Moment Psykologi förstärker nu teamet med fler kunniga psykologkonsulter för uppdrag i Skåne, Stockholm, Västerbotten och Västernorrland.

Läs mer på jobb.momenthalsa.se

Moment

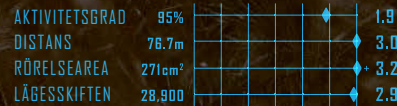
Scanna
för att komma
direkt till
annonser!

Qbtech

Vill du också förbättra vården för adhd?

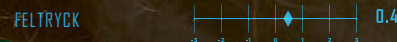
AKTIVITET

UPPMÄRKSAMHET

IMPULSIVITET

Objektiva data och tydliga rapporter hjälper dig och dina patienter att förstå symtom vid utredning och behandling.

Boka ett samtal
för att få veta mer

qbtech.com

FDA
Cleared

Testresultatet skall alltid tolkas i kombination med annan klinisk relevant information, såsom klinisk intervju och/eller skattningsskalor.

Referenser Hall, C.L., Valentine, A.Z., Walker, G.M., Ball, H.M., Cogger, H., Daley, D., Groom, M.J., Sayal, K., & Hollis, C. (2017). Study of user experience of an objective test (QbTest) to aid ADHD assessment and medication management: a multi-methods approach. *BMC Psychiatry*, 17.

Martin-Key, N.A., Stevenson, A., & Roy, P. (2021). Investigating the Clinical Utility of the Combined Use of Objective and Subjective Measures of ADHD During Treatment Optimization. *Journal of Clinical Psychopharmacology*, 42, 146-153.